

**Medzinárodný dohovor
proti mučeniu a inému krutému,
neľudskému alebo ponižujúcemu
zaobchádzaniu alebo trestaniu**

CAT/C/.../2000

Výbor proti mučeniu

**SPRÁVA PREDKLADANÁ ŠTÁTOM - ZMLUVNOU STRANOU DOHOVORU PROTI
MUČENIU A INÉMU KRUTÉMU, NEĽUDSKÉMU ALEBO PONIŽUJÚCEMU
ZAOBCHÁDZANIU ALEBO TRESTANIU**

Východisková a druhá periodická správa**SLOVENSKÁ REPUBLIKA**

február 2000

OBSAH

	<u>Článok</u>	<u>Strana</u>
I. Úvod	1 - 12	4 - 6
II. Ústavný a legislatívny rámec	13 - 15	6 - 8
III. Kompetentné štátne orgány	16 - 30	8 - 11
A. Organizácia a činnosť súdov Slovenskej republiky	17 - 24	8 - 10
B. Organizácia a činnosť orgánov verejnej správy Slovenskej republiky	25 - 29	10 - 11
C. Organizácia a činnosť prokuratúry SR	30	11
D. Organizácia a činnosť Policajného zboru Slovenskej republiky	31	11
IV. Implementácia jednotlivých článkov Dohovoru	32 - 248	11 - 61
Článok 2: <u>Zákonodarné, správne, súdne a iné opatrenia</u>	32 - 58	11 - 18

na zabránenie mučeniu

A.	Opatrenia na zabránenie mučeniu na úseku činnosti Policajného zboru	38 - 43	13 - 15
B.	Opatrenia na úseku Armády Slovenskej republiky	44 - 50	15 - 16
C.	Opatrenia na zabránenie mučenia na úseku poskytovania zdravotníckej starostlivosti	51 - 57	16 - 18
	1. Starostlivosť bez súhlasu pacienta	52 - 53	16
	2. Poskytovanie psychiatrickej starostlivosti	54	16
	3. Poskytovanie zdravotnej starostlivosti osobám závislým od alkoholu alebo iných návykových látok	55	17
	4. Overovanie nových medicínskych poznatkov na človeku	56	18
	5. Odoberanie a prenos tkanív a orgánov	57	18
Článok 3:	<u>Ochrana osôb pred vypovedaním do štátu, v ktorom hrozí nebezpečenstvo mučenia</u>	58 - 67	18 - 21
Článok 4:	<u>Uzákonenie všetkých aktov mučenia ako trestných činov</u>	68 - 73	21 - 24
Článok 5:	<u>Založenie súdnej právomoci Slovenskej republiky</u>	74 - 87	24 - 28
Článok 6:	<u>Obmedzenie osobnej slobody osôb</u>	88 - 179	28 - 45
A.	Umiestnenie osôb v cele policajného zaistenia	91 - 97	28 - 29
B.	Opatrenia na zabránenie mučenia v miestach určených na výkon väzby	98 - 113	29 - 33
	1. Trvanie väzby	99 - 101	29
	2. Spôsob výkonu väzby	102 - 108	29 - 32
	3. Výkon väzby mladistvých osôb	109	32
	4. Výkon väzby cudzincov	110 - 113	32 - 33
C.	Výkon trestu odňatia slobody	114 - 139	33 - 38
	1. Výkon trestu u mladistvých	124 - 125	34
	2. Výkon trestu u žien	126 - 127	35
	3. Výkon trestu odsúdených so zdravotným postihnutím	128 - 129	35
D.	Umiestnenie detí a mladistvých v špeciálnych výchovných zariadeniach	140 - 167	38 - 42

E.	Obmedzenie osobnej slobody vojakov Armády SR	168	42
F.	Výkon prokurátorského a iného dozoru v miestach obmedzenia osobnej slobody	169 - 179	42 - 45
Článok 7:	<u>Zabezpečenie trestného stíhania páchatel'a niektorého z trestných činov uvedených v čl. 4</u>	180 - 181	45
Článok 8:	<u>Vydávanie páchatel'ov trestných činov</u>	182 - 192	46 - 49
Článok 9:	<u>Vzájomná pomoc v trestných veciach</u>	193 - 196	49 - 50
Článok 10:	<u>Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných materiálov</u>	197 - 222	50 - 56
A.	Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných materiálov príslušníkov Policajného zboru SR	198 - 204	50 - 52
B.	Zahrnutie informácií o zákaze mučenia v rámci Armády SR	205 - 209	52- 53
C.	Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných osnov príslušníkov ZVJS SR	210 - 214	53 - 54
D.	Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných osnov zdravotníckych pracovníkov a pracovníkov špeciálnych výchovných zariadení	215 - 219	54 - 55
E.	Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných osnov na školách	220 - 221	55 - 56
Článok 11:	<u>Pravidlá, metódy, inštrukcie a prax výsluchu</u>	222 - 229	56 - 57
Článok 12:	<u>Vykonanie urýchleného a neustranného vyšetovania</u>	230 - 232	57 - 58
Článok 13:	<u>Právo podať sťažnosť príslušným orgánom Slovenskej republiky</u>	233 - 238	58 - 59
Článok 14:	<u>Právo na nápravu a na spravodlivé a primerané odškodnenie</u>	239 - 243	59 - 60

Článok 15:	<u>Zabránenie mučenia v procese dokazovania</u>	244 - 246	60
Článok 16:	<u>Opatrenia na zabránenie ďalším činom krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania</u>	247	60 - 61
V.	Záver	248 - 251	61

VŠEOBECNÁ ČASŤ

I. ÚVOD

1. Slovenská Republika vznikla 1. januára 1993 ako výsledok rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky na dva samostatné a nezávislé štáty. Jej vzniku predchádzalo vydanie Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky.

2. Pri vzniku Slovenskej republiky bola mimoriadna pozornosť venovaná zabezpečeniu kontinuity a stability právneho poriadku ako základného predpokladu stability štátnych inštitúcií a dodržiavania ľudských práv. Ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy zostávajú v Slovenskej republike v platnosti, ak neodporujú ústave (čl. 152 ods. 1 Ústavy SR). Do právneho poriadku Slovenskej republiky boli prevzaté všetky základné normy zaručujúce demokraciu, zákonnosť, ľudské práva a slobody vrátane medzinárodných dohovorov, ktorých zmluvnou stranou bola Česká a Slovenská Federatívna republika ku dňu svojho zániku. S ochranou ľudských práv v tejto oblasti sa počíta aj v rámci rekodifikácie v trestnoprávnej a občianskoprávnej oblasti.

3. Od 19. januára 1993 so spätnou účinnosťou od 1. januára 1993 je Slovenská republika členom Organizácie Spojených Národov a následne zmluvnou stranou všetkých dokumentov o ľudských právach, prijatých bývalou Československou republikou vrátane výhrad a vyhlásení k ich ustanoveniam. Prechod práv a povinností, vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, upravil článok 153 Ústavy SR nasledovne:

4. *„Na Slovenskú republiku prechádzajú práva a povinnosti z medzinárodných zmlúv, ktorými je Česká a Slovenská Federatívna Republika viazaná, a to v rozsahu ustanovenom ústavným zákonom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky alebo v rozsahu dohodnutom medzi Slovenskou republikou a Českou republikou.“*

5. Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (v ďalšom texte „Dohovor“) bol v mene Československej socialistickej republiky podpísaný dňa 8. septembra 1986 v New Yorku. S jeho textom vyslovilo súhlas Federálne Zhromaždenie ČSSR a následne ho prezident ČSSR ratifikoval. Ratifikačná listina bola uložená u generálneho tajomníka OSN, depozitára Dohovoru, dňa 7. júla 1988. Na základe článku 27 ods. 2, Dohovor nadobudol platnosť pre ČSSR dňa 6. augusta 1988. Text Dohovoru bol publikovaný vyhláškou ministra zahraničných vecí v Zbierke zákonov pod č. 143/1988 Zb. (časťka 30, str. 839-846).

6. V dôsledku sukcesie po bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republike sa Slovenská republika stala zmluvnou stranou Dohovoru dňa 28. mája 1993.

7. V súlade s článkom 19 Dohovoru vznikla pre Slovenskú republiku, ako zmluvnú stranu uvedeného medzinárodnoprávneho dokumentu, povinnosť predložiť Výboru proti mučeniu, prostredníctvom generálneho tajomníka OSN, správu o opatreniach prijatých na splnenie záväzkov podľa Dohovoru. Na základe vyššie uvedeného bola vypracovaná správa, ktorá sa Výboru postupuje na posúdenie. Predkladaný dokument predstavuje spoločne predkladanú východiskovú a druhú periodickú správu Slovenskej republiky.

8. Správu vypracovalo Ministerstvo zahraničných vecí SR v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR, Ministerstvom vnútra SR, Ministerstvom obrany SR, Ministerstvom zdravotníctva SR, Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Generálnou prokuratúrou SR a vybranými mimovládnyimi organizáciami (Nadácia Charty 77, Nadácia Milana Šimečku, Slovenská únia pre mier a ľudské práva, Slovenský helsinský výbor) na základe manuálu OSN obsahujúceho odporúčania, ktoré majú byť zohľadnené v obsahu a forme jednotlivých východiskových správ k medzinárodným ľudskoprávnym dohovorum OSN.

9. Mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie je v Slovenskej republike považované za jedno z najzávažnejších porušení ľudských práv a základných slobôd. Podľa Ústavy SR sú základné práva a slobody neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné a odrážajú zásady medzinárodne platné v oblasti ľudských práv.

10. Od roku 1976 je Slovenská republika, ako jeden z nástupníckych štátov bývalej ČSFR, tiež zmluvnou stranou Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach. Pakt bol publikovaný v Zbierke zákonov pod číslom 120/1976. Od roku 1991 je Slovenská republika zmluvnou stranou Opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach, publikovaného v Zbierke zákonov pod číslom 169/1991, na základe ktorého bola

založená príslušnosť Výboru pre ľudské práva konať vo veciach ochrany práv a slobôd občanov Slovenskej republiky. Dňa 22. septembra 1998 Slovenská republika podpísala II. Opčný protokol k Paktu o zákaze trestu smrti. Dňa 22. júna 1999 bola k nemu uložená ratifikačná listina. Na základe svojho článku 8 Protokol nadobudol pre Slovenskú republiku platnosť dňa 22. septembra 1999 (publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 327/1999 Z.z.). Zákaz trestu smrti obsiahnutý v protokole je - ako jeden zo základných ústavných princípov zakotvený v článku 15 Ústavy SR, podľa ktorého „každý má právo na život“. Nikto nesmie byť pozbavený života a trest smrti sa nepripúšťa.

11. Slovenská republika je zmluvnou stranou aj ďalších medzinárodnoprávných dokumentov v tejto oblasti, napr. Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídia (č. 32/1955 Zb.), Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (č. 95/1974 Zb.), Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (č. 120/1976 Zb.), Dohovoru o nepremlčateľnosti vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti (č. 53/1974 Zb.), Medzinárodného dohovoru o potlačení a trestaní zločinu apartheidu (č. 116/1976 Zb.), Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (č. 62/1987 Zb.), Dohovoru o právach dieťaťa (č. 104/1991 Zb.) a i. Na základe sukcesie je Slovenská republika ako jeden z nástupníckych štátov bývalej ČSFR s účinnosťou od 1. januára 1993 viazaná tiež Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení jeho dodatkových protokolov č. 1 - 8, ktorý je publikovaný v Zbierke zákonov pod číslom 209/1992 Zb. a Protokolu č. 11 (publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 102/1999).

12. Slovenská republika má tiež uzavreté viaceré bilaterálne medzinárodné zmluvy, týkajúce sa spolupráce štátov v boji proti organizovanému zločinu.

II. ÚSTAVNÝ A LEGISLATÍVNY RÁMEC

13. Základným právnym dokumentom ochrany ľudských práv je Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“ - zákon č. 460/1992 Z.z.), ktorá bola prijatá 1. septembra 1992. Do Ústavy bol inkorporovaný i ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd. Článok 11 Ústavy obsahuje zásadu priamej aplikovateľnosti medzinárodných zmlúv o ľudských právach:

„Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah základných práv a slobôd.“

14. Zákaz mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania je upravený v článku 7 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd:

„(2) Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“

15. Ďalšími právnymi predpismi, tvoriacimi legislatívny rámec pre implementáciu Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, sú:

- a) zákon č. 140/1961 Zb., Trestný zákon v znení neskorších predpisov
- b) zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov
- c) zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
- d) zákon č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov
- e) zákon č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu SR, o konaní pred ním a postavení sudcov v znení neskorších predpisov
- f) zákon č. 314/1996 Z.z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov
- g) zákon č. 156/1993 Z.z. o výkone väzby
- h) zákon č. 59/1965 Zb. o výkone trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov
- ch) vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 125/1994 Z.z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody
- i) oznámenie Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 322/1993 Z.z. o vydaní výnosu, ktorým sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody vo vojenskom nápravnom útvare v znení zákona č. 351/1997 Z.z. Branný zákon
- j) zákon č. 79/1992 Zb. o Zbore väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
- k) zákon č. 370/1997 Z.z. o vojenskej službe

- l) zákon č. 207/1995 Z.z. o civilnej službe v znení zákona č. 387/1996 Z.z.
- m) zákon č. 124/1992 Zb. o vojenskej polícii
- n) zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov
- o) zákon č. 73/1998 Z.z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov
- p) Etický kódex príslušníka Policajného zboru SR
- r) zákon č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov
- s) zákon č. 180P/1996 Z.z., Colný zákon v znení neskorších predpisov
- t) zákon č. 73/1995 Z.z. o pobyte cudzincov v znení zákona č. 70/1997 Z.z.
- u) zákon č. 279/1993 Z.z. o školských zariadeniach
- v) zákon č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov
- x) vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 359/1996 Z.z. o organizácii a poskytovaní zdravotnej starostlivosti v Zbore väzenskej a justičnej stráže SR
- y) Nariadenie Ministerstva vnútra SR č. 63/1998 o celách policajného zaistenia

III. KOMPETENTNÉ ŠTÁTNE ORGÁNY

16. Právomoci vo veciach upravených Dohovorom sú v Slovenskej republike zverené všeobecným súdom, policajným orgánom a orgánom štátnej správy. Organizácia, spôsob činnosti a postavenie týchto orgánov upravujú osobitné zákony. V súlade s článkom 1 Dohovoru, verejní činitelia alebo iné osoby konajúce z úradného poverenia alebo z ich podnetu alebo súhlasom sú povinné pri svojom pôsobení rešpektovať pravidlá ich činnosti. Vo všetkých prípadoch musí byť rešpektovaná česť, dôstojnosť a povesť občanov. Porušenie uložených povinností kvalifikuje Trestný zákon SR ako zneužívanie právomoci verejného činiteľa (§ 158).

A. Organizácia a činnosť súdov Slovenskej republiky

17. Jedným zo základných ústavných princípov je právo na súdnu a inú právnu ochranu. Ako ustanovuje čl. 46 Ústavy, každý sa môže domáhať svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podmienky o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví osobitný zákon.

18. Podľa čl. 47 Ústavy, každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom. Všetci účastníci sú si v konaní rovní. Obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu. Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom. Len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku, možno uložiť za jeho spáchanie. Trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný. Neskorší zákon sa použije, ak je to pre páchatel'a priaznivejšie. O vine a treste za trestné činy rozhoduje len súd.

19. Súdnicstvo v Slovenskej republike vykonávajú nestranné a nezávislé súdy. Sudcovia sú pri rozhodovaní nezávislí a sú viazaní len zákonom, príp. medzinárodnou zmluvou. Sústavu súdov v Slovenskej republike tvorí Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy.

20. Ako súdy prvého stupňa rozhodujú okresné súdy, pokiaľ osobitný zákon, t.j. Trestný poriadok alebo Občiansky súdny poriadok, neustanovuje inak. Proti rozhodnutiu prvostupňového súdu sa oprávnená osoba môže odvolať na krajský súd, ktorý rozhoduje ako súd druhého stupňa, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak. Zákony o konaní pred súdmi ustanovujú, kedy krajské súdy rozhodujú ako súdy prvého stupňa.

21. Najvyšším súdnym orgánom je Najvyšší súd Slovenskej republiky. Podľa § 16 zákona o súdoch a sudcoch (č. 335/1991 Zb.), Najvyšší súd SR dbá o jednotný výklad a o jednotné používanie zákonov a rozhoduje o riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam okresných, krajských a vojenských súdov v prípadoch ustanovených zákonmi o konaní pred súdmi.

22. Nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti je Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý rozhoduje o súlade všeobecne záväzných právnych predpisov s ústavou, ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov.

23. Podľa čl. 127 Ústavy, ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach proti právoplatným rozhodnutiam ústredných orgánov štátnej správy, miestnych orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, ktorými boli porušené základné práva a slobody občanov, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

24. Organizáciu Ústavného súdu SR, spôsob činnosti, ako aj postavenie jeho sudcov upravuje osobitný zákon (zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z. v znení neskorších predpisov).

B. Organizácia a činnosť orgánov verejnej správy Slovenskej republiky

25. O právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach rozhodujú v súlade so zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) tiež orgány verejnej správy (správne orgány - okresné úrady, krajské úrady, ministerstvá a iné ústredné orgány štátnej správy).

26. Správne orgány postupujú v konaní v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi. Sú povinné svedomite a zodpovedne sa zaoberať každou vecou, ktorá je predmetom konania, vybaviť ju včas a bez zbytočných prieťahov a použiť najvhodnejšie prostriedky, ktoré vedú k správne mu vybaveniu veci.

27. Správny orgán je povinný zistiť presne a úplne skutočný stav veci a za tým účelom si obstaráť potrebné doklady pre rozhodnutie. V jednoduchých veciach, najmä ak možno rozhodnúť na základe dokladov, predložených účastníkom konania, správny orgán je povinný rozhodnúť bezodkladne. V ostatných prípadoch je správny orgán povinný rozhodnúť v lehote do 30 dní, vo zvlášť zložitých prípadoch rozhodne najneskôr do 60 dní odo dňa začatia konania.

28. Podľa článku 46 Ústavy, kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmavanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd. Preskúmavanie rozhodnutí orgánov verejnej správy je upravené v 5. časti Občianskeho súdneho poriadku.

29. Proti rozhodnutiu správneho orgánu má účastník konania právo podať odvolanie ako riadny opravný prostriedok. Na preskúmavanie zákonnosti rozhodnutí správneho orgánu je vecne príslušný krajský súd a v prípadoch ustanovených zákonom Najvyšší súd Slovenskej republiky. V správnom súdnictve sa podľa § 244 Občianskeho súdneho poriadku SR preskúmava zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy na základe žalôb alebo opravných prostriedkov.

C. Organizácia a činnosť prokuratúry Slovenskej republiky

30. Úlohou prokuratúry je chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu. Podľa § 3 zákona č. 314/1996 o prokuratúre v znení neskorších predpisov prokuratúra, ako orgán ochrany práva, je v rozsahu svojej pôsobnosti povinná vykonávať opatrenia na predchádzanie, zisťovanie a odstraňovanie porušenia zákonnosti na obnovu porušených práv a vyvodenie zodpovednosti. Pri výkone svojej pôsobnosti je povinná využívať všetky zákonné prostriedky tak, aby sa zabezpečila dôsledná, účinná a rýchla ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických a právnických osôb a štátu.

D. Organizácia a činnosť Policajného zboru Slovenskej republiky

31. Ďalším orgánom vykonávajúcim právomoci vo veciach upravených Dohovorom je Policajný zbor. Policajný zbor je ozbrojeným bezpečnostným zborom, ktorý plní úlohy vo veciach vnútorného poriadku a bezpečnosti. Vo svojej činnosti sa riadi ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými predpismi. Jeho činnosť kontroluje Národná rada Slovenskej republiky a vláda. Úlohy, organizáciu a riadenie Policajného zboru upravuje osobitný právny predpis, ktorým je zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

OSOBITNÁ ČASŤ

Článok 2: Zákonodarné, správne, súdne a iné opatrenia na zabránenie mučeniu.

32. V súlade s článkom 2 Dohovoru, Slovenská republika prijala účinné zákonodarné, správne, súdne a iné opatrenia na zabránenie mučeniu na celom území, ktoré je pod jej jurisdikciou.

33. Ústava, ako základný zákon štátu, v článku 16 ods. 2 uvádza:

„Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu“.

Toto ustanovenie je premietnuté do celého právneho poriadku SR.

34. Ako ustanovuje článok 2 ods. 2 Dohovoru, žiadne výnimočné okolnosti, nech sú akéhokoľvek druhu, nemôžu slúžiť na ospravedlnenie mučenia. V súlade s týmto ustanovením je § 263 Trestného zákona, ktorý znie:

Vojnová krutosť

(1) Kto za vojny poruší predpisy medzinárodného práva tým, že neľudsky zaobchádza s bezbranným civilným obyvateľstvom, utečencami, ranenými, s príslušníkmi ozbrojených síl, ktorí zbrane už zložili, alebo s vojnovými zajatcami, potresce sa odňatím slobody na tri až desať rokov.

(2) Rovnako sa potresce, kto za vojny poruší predpisy medzinárodného práva tým, že

a) nevykoná účinné opatrenia na ochranu osôb, ktoré takú pomoc potrebujú, najmä detí, žien a ranených alebo takým opatrením bráni, alebo

b) zamedzí alebo bráni organizáciám civilnej obrany nepriateľa, neutrálneho alebo iného štátu v plnení ich humanitárnych úloh.

(3) Odňatím slobody na osem až pätnásť rokov alebo výnimočným trestom sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 alebo 2 ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

35. Podobne § 263a postihuje ako trestný čin perzekúciu obyvateľstva:

263a

Perzekúcia obyvateľstva

(1) Kto za vojny uplatňuje apartheid alebo pácha iné neľudské činy vyplývajúce z rasovej diskriminácie alebo terorizuje bezbranné civilné obyvateľstvo násilím alebo hrozbou jeho použitia, potresce sa odňatím slobody na tri až desať rokov.

(2) Rovnako sa potresce, kto za vojny

a) zničí alebo vážne naruší zdroj základných životných potrieb civilného obyvateľstva v obsadenom území alebo dotykovej zóne alebo svojvoľne neposkytne obyvateľstvu pomoc nevyhnutnú na prežitie,

b) bezdôvodne oddiaľuje návrat civilného obyvateľstva alebo vojnových zajatcov,

c) bezdôvodne presídľuje civilné obyvateľstvo obsadeného územia

d) osídľuje obsadené územie obyvateľstvom vlastnej krajiny, alebo

e) svojvoľne znemožní civilnému obyvateľstvu alebo vojnovým zajatcom, aby sa o ich previnení rozhodovalo v nestrannom súdnom konaní.

(3) Odňatím slobody na osem až pätnásť rokov alebo výnimočným trestom sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 alebo 2 ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť alebo iný obzvlášť závažný následok.

36. Trestný je aj pokus, spolupáchatelstvo a účasť na týchto trestných činoch. Právna úprava skutkových podstát uvedených trestných činov vychádza zo Ženevských dohôd o ochrane obetí vojny a o zlepšení osudu ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl v poli, o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami a o ochrane civilných osôb počas vojny.

37. V súlade s ods. 3 tohto článku Dohovoru ani nariadenie nadriadeného alebo orgánu štátnej moci nie je dôvodom ospravedlnenia páchatela. Podľa výkladu Ústavného súdu SR len taký postup orgánov štátu, ktorý zohľadňuje ústavné princípy, je naplnením princípu právnej istoty ako nedeliteľnej súčasti právneho štátu. Podľa článku 2 ods. 2 Ústavy, štátne orgány môžu konať iba na základe Ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

A. Opatrenia na zabránenie mučenia úseku činnosti Policajného zboru

38. Činnosť Policajného zboru, ako ozbrojeného bezpečnostného zboru, ktorý plní úlohy vo veciach vnútorného poriadku a bezpečnosti, upravuje zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. Podľa § 2 tohto právneho predpisu, Policajný zbor spolupôsobí pri ochrane života, zdravia a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku, odhaľuje trestné činy a zisťuje ich páchatelov, vykonáva vyšetrovanie o trestných činoch a preverovanie oznámení o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin, a o ostatných podnetoch na trestné stíhanie, vedie boj proti terorizmu a organizovanému zločinu, odhaľuje priestupky a zisťuje ich páchatelov, a ak tak ustanovuje osobitný zákon (zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, v znení neskorších predpisov), priestupky objasňuje a prejednáva.

39. Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jeho práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Policajt v službe je povinný v medziach zákona vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania.

Použitie donucovacích prostriedkov

40. Pri plnení úloh vyplývajúcich zo zákona sú policajti oprávnení použiť donucovacie prostriedky, uvedené v § 50 tohto právneho predpisu (t.j. hmaty, údery, putá, úder strelnou zbraňou, hrozba zbraňou, varovný výstrel do vzduchu, zbraň a i.). O tom, ktorý z donucovacích prostriedkov použije, rozhoduje policajt podľa konkrétnej situácie. Spôsob a intenzita použitia donucovacích prostriedkov však vždy musí byť primeraná okolnostiam, pričom k ich použitiu môže dôjsť len v prípadoch ustanovených zákonom. Pred ich použitím je policajt povinný osobu, proti ktorej zakročuje vyzvať, aby upustila od protiprávneho konania, s výstrahou, že bude použitý niektorý s donucovacích prostriedkov. Od výzvy a výstrahy môže upustiť iba v prípade, ak je sám napadnutý alebo je ohrozený život alebo zdravie inej osoby a vec neznesie odklad alebo tomu bránia iné okolnosti. Citovaný zákon vo svojich ustanoveniach jasne stanovuje oprávnenia policajtov

na zaistenie osoby, cudzinca, veci, snímanie identifikačných znakov, odňatie zbrane, zakázanie vstupu na určité miesto a i. Tieto, ako aj ďalšie inštitúty zákona podľa poslednej novely zákona o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (zákon č. 353/1997 Z.z.) sú pevným základom ochrany práv a slobôd všetkých osôb na území Slovenskej republiky.

41. Ochranu pred zneužívaním donucovacích prostriedkov zo strany príslušníkov Policajného zboru poskytuje § 158 Trestného zákona, ktorý postihuje trestné činy zneužívania právomoci verejného činiteľa. Osobitná pozornosť je používaniu donucovacích prostriedkov a zisteným zraneniam v dôsledku ich použitia venovaná zo strany prokuratúry v rámci výkonu dozoru nad výkonom väzby, trestu odňatia slobody a nad dodržiavaním zákonnosti v celách policajného zaistenia.

42. V rámci kontrolnej činnosti priameho výkonu služby je náležitá pozornosť venovaná dodržiavaniu ustanovení zákona o Policajnom zbore vrátane znalostí, podmienok a spôsobu použitia donucovacích prostriedkov, t.j. vedomostí, ktoré policajti nadobudli počas štúdia na odborných rezortných školách. Kontrolná činnosť na úseku jednotlivých policajných služieb je zapracovaná do plánovacích dokumentov jednotlivých stupňov riadenia. Zvýšená pozornosť je venovaná poriadkovej polícii, predovšetkým Obvodným oddeleniam Policajného zboru, príslušníci ktorých ako prví prichádzajú do styku s občanmi a s páchatelmi rôznej trestnej činnosti.

43. V roku 1996 bola medzi Ministerstvom vnútra SR a Ministerstvom spravodlivosti SR podpísaná *Dohoda o spolupráci medzi Úradom inšpekčnej služby Policajného zboru a Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže*. Táto upravuje otázky týkajúce sa postupovania oznámení o zraneniach obvinených a odsúdených osôb v prípadoch, v ktorých tieto osoby uvádzajú, že zranenia boli spôsobené príslušníkmi Policajného zboru, ako aj oznámenia o prípadoch zlého zaobchádzania zo strany príslušníkov tohto zboru počas zadržania. V čase od podpísania dohody o spolupráci bolo Úradu inšpekčnej služby Policajného zboru odstúpených 196 prípadov. Nakoľko vo veci nešlo o podozrenie z trestného činu, z uvedeného počtu bolo po policajnom preverovaní v zmysle § 159 ods. 1 Trestného poriadku SR 56 prípadov odložených. V 6 prípadoch Úrad inšpekčnej služby PZ zadokumentoval trestnú činnosť policajtov pri ktorej došlo k nadmernému použitiu sily proti občanom. Dokumentácia bola postúpená príslušným Krajským úradom vyšetrovania PZ s návrhom na začatie trestného stíhania. Vyšetrovanie 9 prípadov zatiaľ nebolo ukončené. Podľa štatistík štátnych orgánov SR, na použitie násilia zo strany príslušníkov PZ sa sťažujú predovšetkým obvinení a odsúdení za násilnú trestnú činnosť, ktorí sa už v minulosti dostali do rozporu so zákonom a ktorých tvrdenia sú účelové, so snahou vyhnúť sa trestnému stíhaniu a zavádzať orgány činné v trestnom konaní.

B. Opatrenia na úseku Armády Slovenskej republiky

44. Ústava SR považuje obranu Slovenskej republiky za vec cti každého občana, zároveň však v čl. 25 ustanovuje, že nikoho nemožno nútiť, aby vykonával vojenskú službu, ak je to v rozpore s jeho svedomím alebo náboženským vyznaním. Podrobnú úpravu obsahuje zákon NR SR č. 207/1995 Z.z. o civilnej službe. Podľa § 1 ods. 1 uvedeného právneho predpisu, civilná služba je osobitný druh služby, ktorú je povinný vykonať občan podliehajúci služobnej povinnosti, ak v súlade s týmto zákonom odoprie vykonať základnú službu alebo náhradnú službu, alebo vojenské cvičenia preto, lebo je to v rozpore s jeho svedomím alebo náboženským vyznaním.

45. Ako ustanovuje článok 54 Ústavy, zákon môže obmedziť občianske práva príslušníkom ozbrojených síl a ozbrojených zborov (právo na štrajk, petičné právo, právo zhromažďovania, právo združovania v politických stranách). V § 5, 6 a 7 novoprijatého zákona č. 370/1997 Z.z. o vojenskej službe je obmedzenie niektorých ústavných práv vojakov konkretizované.

46. Desiata časť zákona o vojenskej službe má názov „*Starostlivosť o vojaka*“. Ako je uvedené v § 139 ods. 1 tohto právneho predpisu, vojak má právo na ochranu ľudskej dôstojnosti v služobnom aj v osobnom styku so služobným orgánom, nadriadeným vojakom a ostatnými vojakmi. V § 74 ods. 3 uvedeného právneho predpisu je stanovené, že vojenský rozkaz nesmie byť vydaný v rozpore s Ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi, ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi a internými normatívnymi aktami. Zákon o vojenskej službe teda rešpektuje Ústavu, ktorá zaručuje ochranu ľudskej dôstojnosti, osobnej cti a ďalších základných práv a slobôd, ako aj právo na súdnu a inú právnu ochranu.

47. Zákaz trestu smrti, zakotvený v čl. 15 ods. 3 Ústavy, sa v plnom rozsahu vzťahuje i na trestné činy spáchané vojakmi tak v čase mieru, ako aj za brannej pohotovosti štátu alebo za vojny. Ochrana osobe vojaka pred akýmikoľvek prejavmi neľudského či ponižujúceho zaobchádzania poskytuje hlava XII Trestného zákona SR, ustanovenia ktorej postihujú protiprávne, spoločensky nebezpečné konanie, ktoré je porušením práv a chránených záujmov vojakov (§§ 277 - 279b poskytujú vojakom ochranu proti násiliu, ako aj proti porušovaniu práv a právom chránených záujmov vojakov).

48. Za jediné mimosúdne obmedzenie osobnej slobody vojakov, ktoré je v súlade s § 79 a § 80 zákona o vojenskej službe, možno považovať umiestnenie do oddelenia výkonu disciplinárnych trestov. Vojakovi základnej služby, náhradnej služby a vojakovi zdokonaľovacej služby vo vojenskej hodnosti „vojak“ možno za disciplinárny priestupok uložiť vyššie uvedený disciplinárny trest v trvaní najdlhšie 21 dní, poddôstojníkovi základnej služby, poddôstojníkovi náhradnej služby a poddôstojníkovi zdokonaľovacej služby v trvaní najdlhšie 14 dní.

Vojakom ostatných hodností tento disciplinárny trest uložiť nie je možné. Rozsah disciplinárnej právomoci služobných orgánov a nadriadených vojakov je taxatívne upravený v *Základnom poriadku ozbrojených síl Slovenskej republiky*. Tento interný právny predpis na viacerých miestach zdôrazňuje ochranu osobnosti vojaka. Ako uvádza čl. 40 („Všeobecné povinnosti veliteľov“), veliteľ je zodpovedný za dodržiavanie platných právnych predpisov, rešpektovanie práv a oprávnených záujmov vojakov, ich ľudských práv a slobôd.

49. Podobné opatrenia sa vzťahujú i na vojenské Dozorné orgány, Poriadkové hliadky a útvary Vojenskej polície. Činnosť tohto bezpečnostného zboru upravuje zákon č. 124/1992 Zb. o Vojenskej polícii. Podľa § 5 uvedeného právneho predpisu, vojenský policajt je pri plnení svojich úloh povinný dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osôb i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto činnosťou vznikla osobám bezdôvodná ujma a aby zásah do ich práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu plnenej úlohy.

50. Dňa 29. septembra 1994 bola v súvislosti s úlohami rezortu Ministerstva obrany SR prijatá uznesením vlády „*Koncepcia vzniku a zavedenia vojenskej duchovnej a náboženskej služby v Armáde SR*“. Táto služba tvorí od roku 1995 organizačný prvok v pôsobnosti Ministerstva obrany SR a je zaradená pod Úrad vojenských duchovných. Zavedenie vojenskej duchovnej a náboženskej služby do Armády SR napomáha šíreniu a presadzovaniu zákazu mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v podmienkach Armády SR.

C. Opatrenia na zabránenie mučenia na úseku poskytovania zdravotníckej starostlivosti

51. Poskytovanie zdravotnej starostlivosti upravuje zákon č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov. V súlade s § 13 uvedeného právneho predpisu sa vyšetrovacie a liečebné úkony vykonávajú len so súhlasom pacienta. Ak pacient napriek náležitému vysvetleniu odmieta potrebnú zdravotnú starostlivosť, lekár si od neho vyžiada vyjadrenie o jej odmietnutí v písomnej alebo inak preukázateľnej forme. Takýto úkon možno urobiť bez súhlasu len v prípade, ak ide o nevyhnutný a neodkladný úkon, pričom súhlas pacienta, jeho zákonného zástupcu, súdu alebo odborného lekárskeho konzília nie je možné získať.

Starostlivosť bez súhlasu pacienta

52. Vyšetrovacie a liečebné úkony, vrátane ústavnej zdravotnej starostlivosti možno vykonať tiež v prípade, ak od pacienta vzhľadom na jeho zdravotný stav alebo jeho zákonného zástupcu nemožno súhlas vyžiadať, avšak možno ho predpokladať. Dozor nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sa vykonáva

ústavná a ochranná liečba, vykonávajú prokurátori v rámci svojej pravidelnej kontrolnej činnosti. Prokurátori okresných prokuratúr vykonávajú štvrťročne a prokurátori krajských prokuratúr polročne pravidelné previerky v zdravotníckych zariadeniach. Táto kontrolná činnosť je zameraná na skúmanie podmienok, za ktorých bol pacient v zariadení umiestnený a či v prípade, že tu nebol umiestnený z vlastnej vôle, ústav do 24 hodín podal návrh na jeho umiestnenie pacienta bez jeho súhlasu.

53. V súlade s § 14 zákona č. 277/1994 Z.z. pacienta možno prevziať do ústavu zdravotnej starostlivosti bez jeho súhlasu, ak ide o chorobu, pri ktorej možno uložiť povinné liečenie, ak pacient s príznakmi duševnej choroby alebo v jej dôsledku ohrozuje seba alebo svoje okolie alebo hrozí vážne zhoršenie jeho zdravotného stavu, alebo ak ide o stavy, pri ktorých sú ohrozené životné dôležité funkcie a sú nutné život zachraňujúce výkony a neprerušené sledovanie životne dôležitých funkcií. V prípade prevzatia pacienta do ústavnej starostlivosti bez jeho súhlasu je zdravotnícke zariadenie povinné oznámiť uvedenú skutočnosť do 24 hodín súdu, ktorý rozhodne o zákonnosti dôvodov prevzatia do ústavnej zdravotnej starostlivosti.

Poskytovanie psychiatrickej starostlivosti

54. V súlade s článkom 17 ods. 6 Ústavy a s § 38 zákona o zdravotnej starostlivosti, vyšetrovacie a liečebné výkony psychiatrickej starostlivosti sa uskutočňujú so súhlasom pacienta, jeho zákonného zástupcu alebo opatrovníka. Na vykonanie osobitne závažných psychiatrických zásahov je potrebné tiež stanovisko odborného konzília a súhlas súdu. Bez súhlasu je možné prevziať pacienta do ústavnej psychiatrickej starostlivosti len vo vyššie uvedených prípadoch, pričom takéto opatrenie musí byť do 24 hodín oznámené súdu. Podľa čl. 17 ods. 7 Ústavy, skúmanie duševného stavu osoby obvinenej z trestného činu je možné len na písomný príkaz súdu.

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti osobám závislým od alkoholu alebo iných návykových látok

55. Osobám závislým od alkoholu alebo iných návykových látok sa poskytuje zdravotná starostlivosť vtedy, ak si to vyžaduje ich zdravotný stav. V prípade, že týmto osobám bolo súdom uložené ochranné liečenie, sú povinné podrobiť sa liečeniu, ak sa toto liečenie nemohlo vykonať počas výkonu trestu odňatia slobody.

Overovanie nových medicínskych poznatkov na človeku

56. Overovanie nových medicínskych poznatkov na človeku možno vykonať len ak ním nie je ohrozený život alebo zdravie osoby zúčastnenej na overovaní.

Ak takému ohrozeniu dôjde počas vykonávania overovania, je potrebné overovanie okamžite zastaviť. Overovanie možno uskutočniť len na základe písomného alebo inak preukázateľného súhlasu pacienta, ktorý je starší ako 18 rokov a plne spôsobilý na právne úkony. Pacient musí byť úplne poučený o všetkých lekárskejších výkonoch a možných rizikách, ktoré by mohli ovplyvniť jeho zdravie. V prípade, že ide o overovanie na zdravej osobe, alebo osobe, ktorá trpí inou chorobou, než na akú je overovanie zamerané, toto nemožno vykonať na tehotných ženách, osobách neplnoletých alebo pozbavených spôsobilosti na právne úkony, ľudských plodoch a zárodkoch, osobách vo výkone väzby alebo výkone trestu odňatia slobody, vojakoch alebo osobách vykonávajúcich civilnú službu a na cudzincoch. Za škodu spôsobenú pri overovaní zodpovedá príslušné zdravotnícke zariadenie.

Odoberanie a prenos tkanív a orgánov

57. Odber možno uskutočniť len za podmienky, že darca je plne spôsobilý na právne úkony a ak s takýmto odberom vyjadril súhlas písomnou formou. Svoj súhlas môže darca pred odberom kedykoľvek odvolať. Odber možno uskutočniť len po posúdení odborným konzíliom. Odber nie je možné uskutočniť, ak možno predpokladať ohrozenie zdravotného stavu darcu ani za predpokladu jeho písomného súhlasu. Odber nemožno uskutočniť ani v prípade, ak je darca vo výkone trestu odňatia slobody. Prenos orgánov z tela živého darcu za účelom ich vloženia do tela príjemcu, alebo odber na iné ciele, je za úhradu zakázaný.

Článok 3: Ochrana osôb pred vypovedaním do štátu, v ktorom hrozí nebezpečenstvo mučenia

58. Ako uvádza článok 53 Ústavy, Slovenská republika poskytuje azyl cudzincom prenasledovaným za uplatňovanie politických práv a slobôd. Azyl možno odoprieť len tomu, kto konal v rozpore so základnými ľudskými právami a slobodami. Závazok štátu nevypovedať, nevrátiť alebo nevydať osobu inému štátu, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by jej v ňom hrozilo nebezpečenstvo mučenia, sa stal súčasťou právneho poriadku SR prijatím zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 283/1995 Z.z. o utečencoch s účinnosťou od 1. januára 1996. Tento právny predpis v § 4 ods. 8 ustanovuje, že ten, kto požiadal o priznanie postavenia utečenca v Slovenskej republike, nesmie byť vydaný alebo vrátený na hranice krajiny, na území ktorej by bol vystavený nebezpečenstvu mučenia, neľudského zaobchádzania alebo trestu smrti z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, alebo z dôvodu zastávania určitých politických názorov, alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine. Uvedené neplatí len v prípade, že ide o osobu, u ktorej existujú vážne dôvody na to, aby mohla byť považovaná za nebezpečnú pre Slovenskú republiku, alebo ktorá bola právoplatným rozsudkom uznaná vinnou z obzvlášť závažného úmyselného

trestného činu (ktoré trestné činy sú podľa právneho poriadku SR považované za obzvlášť závažné, stanovuje § 41 ods. 2 Trestného zákona).

59. Slovenská republika je od 24. februára 1992 tiež zmluvnou stranou Dohovoru o právnom postavení utečencov (uverejnený v Zbierke zákonov SR pod č. 319/1996). V článku 33 tohto medzinárodnoprávneho dokumentu je ustanovený záväzok Slovenskej republiky nevyhostiť utečenca akýmkoľvek spôsobom alebo nevrátiť túto osobu na hranice území, na ktorých by jeho život alebo osobná sloboda boli ohrozené z dôvodov jeho rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov. Toto ustanovenie sa netýka utečencov, ktorých odôvodnene možno považovať za nebezpečných pre Slovenskú republiku, alebo ktoré boli právoplatným rozsudkom súdu uznané za vinné z osobitne závažného trestného činu, predstavujúceho nebezpečenstvo pre spoločnosť. Tento záväzok je zo strany Slovenskej republiky, ako zmluvnej strany Dohovoru, plne rešpektovaný.

60. Nevypovedanie takejto osoby v prípade, že nespĺňa podmienky pre priznanie postavenia utečenca, zaručuje zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 73/1995 Z.z. o pobyte cudzincov na území Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (na účely zákona sa cudzincom rozumie každá osoba, ktorá podľa zákonov SR nie je jej občanom). Účelom tohto právneho predpisu je stanoviť podmienky vstupu a pobytu cudzincov na území Slovenskej republiky. Zákon sa nevzťahuje na cudzincov, ktorí požiadali o priznanie postavenia utečenca alebo ktorým sa postavenie utečenca na území Slovenskej republiky priznalo. Cudziniec smie vstúpiť na územie Slovenskej republiky a zdržiavať sa na ňom len s platným cestovným dokladom opatreným vízom, ak medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak. Cudzinca, ktorý neoprávnene vstúpi na územie Slovenskej republiky alebo sa na jej území neoprávnene zdržiava, možno vyhostiť. Ak zanikne oprávnenie cudzinca na pobyt na území Slovenskej republiky, na vycestovanie možno určiť primeranú, najdlhšie však 30 - dňovú lehotu. Cudzincovi, ktorému nebol povolený vstup na územie Slovenskej republiky alebo ktorý sa na tomto území zdržiava neoprávnene, však možno výnimočne povoliť na území Slovenskej republiky krátkodobý pobyt, ak je to odôvodnené najmä humanitnými dôvodmi a nepovolenie pobytu by znamenalo nepríjemne tvrdý postup. V súlade s § 15 zákona o pobyte cudzincov, cudzinca nemožno vyhostiť z územia Slovenskej republiky do štátu, v ktorom by bol ohrozený jeho život alebo sloboda z dôvodu rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine, alebo pre politické presvedčenie. Cudzinca tiež nemožno vyhostiť do štátu, v ktorom mu bol uložený trest smrti, alebo je predpoklad, že v prebiehajúcom trestnom konaní mu takýto trest môže byť uložený. Takisto nemožno vyhostiť cudzinca do štátu, v ktorom by mu hrozilo mučenie.

61. Oprávnenie na zaistenie cudzinca podľa § 20 zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení zákona č. 353/1997 Z.z. prislúcha policajtovi v prípade, že ide o cudzinca, ktorý má byť vyhostený podľa vykonateľného rozhodnutia alebo o vyhostení ktorého sa začalo konanie a je dôvodné podozrenie, že cudzinec bude mariť alebo sťažovať výkon tohto rozhodnutia alebo účel konania. Policajt je oprávnený zaistiť osobu, ktorá bola predvedená na útvar policajného zboru za účelom zistenia totožnosti tiež v prípade, ak je dôvodné podozrenie, že ide o cudzinca, ktorý sa na území Slovenskej republiky zdržiava neoprávnene a jeho totožnosť nemožno zistiť inak. Zaisteného cudzinca možno umiestniť v cele policajného zaistenia alebo mu prikázať miesto pobytu v útvare policajného zaistenia, alebo mu prikázať miesto pobytu, a to najdlhšie na dobu 30 dní.

62. Na úseku cudzineckej problematiky sa doriešil jeden zo závažných problémov, t.j. sprevádzkovanie *Strediska pre zadržiavanie cudzincov s nelegálnym pobytom v Slovenskej republike*. Toto zariadenie oficiálne začalo svoju činnosť dňom 10. júla 1997. Otvorením strediska boli vytvorené štandardné podmienky pre pobyt cudzincov v Slovenskej republike. Stredisko má kapacitu 100 miest, s výhľadom na 200 ubytovaných osôb, a v súčasnosti sú v ňom umiestňované osoby - cudzinci, zaistení v súlade so zákonom č. 171/1993 Z.z o Policajnom zbore.

63. Pobyt cudzincov v Slovenskej republike upravuje tiež vyhláška Ministerstva vnútra SR č. 116/1995 Z.z., ktorou sa určuje suma, ktorú je cudzinec povinný preukázať pri vstupe na územie Slovenskej republiky.

64. Samostatná pozornosť je venovaná *Záchytnému utečeneckému táboru v Gbeloch - Adamove*. Pri jeho zriadení a činnosti boli a sú plne rešpektované ustanovenia Ženevskej dohody o právnom postavení utečencov z r. 1951, ku ktorému Slovenská republika (v rámci bývalej ČSFR) ako aj k Protokolu o právnom postavení utečencov (New York 1967) pristúpila bez výhrad, čím sa zaviazala poskytovať pomoc utečencom. Ustanovenia uvedeného Dohovoru sú premietnuté do zákona NR SR č. 283/1995 Z.z. o utečencoch. Dôvody prenasledovania, pre ktoré sa žiadateľ o priznanie postavenia utečenca obáva vrátiť do krajiny pôvodu, sa zisťujú a prešetrujú individuálne u každého jednotlivca. Orgánom príslušným na konanie o priznaní postavenia utečenca je Ministerstvo vnútra SR.

65. Ministerstvo vnútra SR prizná postavenie utečenca cudzincovi, ktorý má v štáte, ktorého má štátne občianstvo, opodstatnené obavy z prenasledovania z národnostných, rasových alebo náboženských dôvodov, alebo z dôvodov zastávania určitých politických názorov, alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine, a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu. To isté platí i pre osobu bez štátnej príslušnosti, ktorá sa nachádza mimo krajiny svojho posledného trvalého pobytu. Slovenská republika na základe zákona č.

283/1995 Z.z. o utečencoch poskytuje dočasné útočisko tiež cudzincom - tzv. „odídencom“, na účely ochrany týchto osôb pred vojnovým konfliktom krajine ich pôvodu alebo v krajine ich posledného trvalého pobytu. Ministerstvo vnútra SR môže priznať postavenie utečenca na území Slovenskej republiky tiež z humanitných dôvodov. O priznaní postavenia utečenca tento orgán rozhodne v lehote do 90 dní. Rozhodnutie v konaní o priznanie postavenia utečenca sa doručuje žiadateľovi, jeho zákonnému zástupcovi alebo opatrovníkovi, pobytovému utečeneckému táboru a Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov. S rozhodnutím je žiadateľ oboznamovaný v jazyku, ktorému rozumie. Na základe § 17 ods. 1 zákona č. 283/1995 Z.z. o utečencoch sa cudzincovi s priznaným postavením utečenca povolí trvalý pobyt na území Slovenskej republiky. Podľa § 18 zákona o utečencoch, rozhodnutím o priznaní postavenia utečenca nadobúda cudzinec rovnaké postavenie ako občan Slovenskej republiky, ak osobitné predpisy neustanovujú inak.

66. V Záchytnom utečeneckom tábore sú muži a ženy umiestňovaní oddelene. Spoločne sú umiestňované rodiny. Podobne i osoby s emocionálnymi alebo kultúrnymi zväzkami môžu žiť spoločne. V tábore sa nachádzajú izby so 6 posteľami, každá so samostatným vchodom, sprchou a WC. Žiadatelia o azyl sú informovaní o podmienkach ich pobytu hneď po príchode do tábora. Vnútorne poriadky zariadenia sú všeobecne dostupné v slovenskom, ruskom, francúzskom, arabskom a perzskom jazyku. Podobne je k dispozícii i zoznam mimovládnych organizácií v Slovenskej republike s ich adresami, rovnako ako aj adresa UNHCR v SR. Počas pobytu v tomto zariadení môžu žiadatelia o azyl navštevovať kurz slovenského jazyka. V tábore je k dispozícii detské ihrisko a menšie športové ihrisko. Sociálne a právne služby poskytujú žiadateľom o azyl počas ich pobytu mimovládne organizácie, psychiatrickú a psychologickú pomoc poskytujú miestni lekári (v tábore nie je osobitný lekár). Kapacita tábora je v súčasnosti 200 ľudí.

67. Osobitná starostlivosť je zabezpečená pre HIV-pozitívnych žiadateľov o azyl. Ku dnešnému dňu bol v tábore zaznamenaný jeden prípad tohoto ochorenia a táto osoba zomrela krátko po príchode.

Článok 4: Uzákonenie všetkých aktov mučenia ako trestných činov

68. **Mučenie**, ako je definované v článku 1 a kruté zaobchádzanie v zmysle čl. 16 Dohovoru, je postihované v § 259a Trestného zákona, ktorý znie:

§ 259
Genocídium

- (1) Kto v úmysle úplne alebo čiastočne zničiť niektorú národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu
- a) uvedie príslušníkov takej skupiny do takých životných podmienok, ktoré majú privodiť ich úplné alebo čiastočné fyzické zničenie,
 - b) vykoná opatrenie smerujúce k tomu, aby sa v takej skupine bránilo rodeniu detí
 - c) násilne prevádza deti z jednej takej skupiny do druhej, alebo
 - d) spôsobí príslušníkovi takej skupiny ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť potresce sa odňatím slobody na dvanásť až pätnásť rokov alebo výnimočným trestom.
- (2) Rovnako sa potresce, kto sa na čine uvedenom v odseku 1 zúčastní.

69. Trestnoprávna úprava skutkovej podstaty trestného činu genocídia, ako trestného činu proti ľudskosti, vychádza z Medzinárodného dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídia (publikovaný v Zbierke zákonov SR pod č. 32/1955). Trestnosť tohoto trestného činu zaniká podľa právneho poriadku SR účinnou ľútosťou.

§ 259a

Mučenie a iné neľudské a kruté zaobchádzanie

- (1) Kto v súvislosti s výkonom právomoci štátneho orgánu, alebo orgánu územnej samosprávy inému mučením alebo iným neľudským a krutým zaobchádzaním spôsobí telesné alebo duševné utrpenie, potresce sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky alebo zákazom činnosti.
- (2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel potresce,
- a) ak spácha čin uvedený v odseku 1 ako verejný činiteľ
 - b) ak spácha taký čin najmenej s dvoma osobami, alebo
 - c) ak pácha taký čin po dlhší čas
- (3) Odňatím slobody na päť až desať rokov sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 ťažkú ujmu na zdraví.
- (4) Odňatím slobody na osem až pätnásť rokov sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 smrť.

70. Mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie postihujú tiež skutkové podstaty trestného činu genocídia, týrania zverenej osoby, vydierania a zneužívania právomoci verejného činiteľa.

§ 215

Týranie blízkej osoby a zverenej osoby

- (1) Kto týra blízku osobu, alebo osobu, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove, spôsobujúc jej fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie

- a) opakovaným bitím, neoprávneným uzatváraním, nadmerným vyvolávaním strachu alebo stresu, alebo iným neprimeraným alebo neodôvodneným trestaním
 - b) opakovaným neoprávneným odopieraním stravy, základného ošatenia, základnej hygieny, zdravotnej starostlivosti alebo bývania,
 - c) nútením k žobrote alebo k opakovanému vykonávaniu prác spôsobujúcich jej neúmernú fyzickú námahu vzhľadom na jej vek, zdravotný stav alebo fyzickú, alebo psychickú vyspelosť, alebo k vykonávaniu iných činností, ktoré sú škodlivé ľudskému zdraviu, alebo
 - d) opakovaným, alebo nadmerným vystavovaním vplyvu látok, ktoré sú škodlivé ľudskému zdraviu,
- potresce sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov alebo zákazom činnosti.

(2) Odňatím slobody na tri roky až desať rokov sa páchatel' potresce, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) obzvlášť surovým spôsobom alebo
- b) na viacerých osobách

(3) Rovnako ako v odseku 2 sa páchatel' potresce, ak poruší činom uvedeným v odseku 1 osobitnú povinnosť, ktorá mu vyplýva z jeho zamestnania, alebo povinnosť na ktorej splnenie sa osobitne zaviazal, alebo ak pokračuje v páchaní takého činu po dlhší čas.

(4) Odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

71. Podľa zodpovedajúceho výkladu, za týranie sa považuje také zlé zaobchádzanie so zverenou osobou, ktoré sa vyznačuje hrubším stupňom necitlivosti a bezohľadnosti s určitým trvaním. Osobou, ktorá je v starostlivosti alebo výchove páchatel'a môže byť maloleté dieťa alebo dospelá osoba, ktorá pre starobu, chorobu, telesnú chybu, duševnú zaostalosť alebo poruchu je odkázaná na starostlivosť inej osoby.

§ 235

Vydieranie

(1) Kto iného násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel, potresce sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Odňatím slobody na dva roky až osem rokov alebo peňažným trestom sa páchatel' potresce,

- a) ak spácha čin uvedený v odseku 1 ako člen organizovanej skupiny,
- b) ak spácha taký čin so zbraňou,
- c) ak spôsobí takým činom ťažkú ujmu na zdraví alebo značnú škodu, alebo
- d) ak spácha taký čin na svedkovi, znalcovi alebo tlmočníkovi v súvislosti s výkonom ich povinností.

(3) Odňatím slobody na päť až dvanásť rokov sa potresce,

- a) ak spácha čin uvedený v odseku 1 v spojení s organizovanou skupinou pôsobiacou vo viacerých štátoch, alebo
- b) ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 smrť alebo škodu veľkého rozsahu.

§ 158

Zneužívanie právomoci verejného činiteľa

- (1) Verejný činiteľ, ktorý v úmysle spôsobiť inému škodu, alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech
- a) vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu,
 - b) prekročí svoju právomoc, alebo
 - c) nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci,
- potresce sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky alebo peňažným trestom alebo zákazom činnosti.
- (2) Odňatím slobody na tri roky až desať rokov sa páchatel' potresce,
- a) ak zadováži činom uvedeným v odseku 1 sebe alebo inému značný prospech,
 - b) ak spôsobí takým činom vážnu poruchu v činnosti podniku alebo organizácie, alebo
 - c) ak spôsobí takým činom značnú škodu alebo iný obzvlášť závažný následok.

72. Vo všetkých prípadoch vyššie uvedených trestných činov trestný je aj pokus, ako konanie nebezpečné pre spoločnosť, ktoré smeruje k dokonaniu trestného činu, ak k dokonaniu nedošlo. Pokus je trestný podľa trestnej sadzby ustanovenej na dokonaný trestný čin. Podobne Trestný zákon trestá spolupáchatel'stvo a účasť na dokonanom trestnom čine.

73. Zároveň vo všetkých prípadoch vyššie uvedených trestných činov ani nariadenie nadriadeného alebo orgánu štátnej moci nie je dôvodom ospravedlnenia páchatel'a trestného činu.

Článok 5: Založenie súdnej právomoci Slovenskej republiky

74. Právomoc súdov Slovenskej republiky pri prejednávaní všetkých vyššie uvedených trestných činov je upravená v Trestnom poriadku (zákon č. 141/1961 Zb.) a je založená na niekoľkých princípoch.

75. V súlade s § 17 Trestného zákona sa podľa trestného práva SR posudzuje trestnosť činu, ktorý bol spáchaný na území republiky. Trestný čin sa považuje za spáchaný na území republiky v prípade, ak sa páchatel' dopustil konania na území Slovenskej republiky, i keď porušenie alebo ohrozenie záujmu chráneného

zákonom nastalo alebo malo nastať celkom alebo sčasti v cudzine. Trestný čin sa považuje za spáchaný na území republiky aj v prípade, že páchatel' na území Slovenskej republiky porušil alebo ohrozil záujem chránený zákonom alebo ak následky jeho konania mali nastať aspoň sčasti na jej území, aj keď sa konania dopustil v cudzine. Podľa slovenského zákona sa posudzuje aj trestnosť činu spáchaného na palube slovenskej lode alebo slovenského lietadla mimo územia republiky (*princíp teritoriality*).

76. Podľa slovenského zákona sa posudzuje tiež trestnosť činu, ktorý v cudzine spáchal občan Slovenskej republiky alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt alebo cudzí štátny príslušník, ktorý má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt (*princíp personality*). Právoplatné odsúdenie slovenského štátneho občana cudzozemským súdom za ten istý skutok nie je prekážkou v jeho trestnom stíhaní orgánmi SR (nejde o prekážku *res iudicatae*). Podľa § 172 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku však táto skutočnosť môže byť dôvodom na zastavenie trestného stíhania, ak rozhodnutie vydané cudzozemským orgánom možno považovať za dostačujúce.

77. Trestnosť určitých trestných činov sa posudzuje podľa právneho poriadku SR aj v prípade, ak takýto trestný čin spáchal v cudzine cudzí štátny príslušník alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá nie je obyvateľom republiky (*princíp ochrany*). Výpočet týchto trestných činov je taxatívny (§ 19 Trestného zákona - trestný čin rozvracania republiky, teroru, sabotáže, vyzvedačstva, vojnovkej krutosti, perzekúcie civilného obyvateľstva a i.), t.j. pri iných trestných činoch je uplatnenie pôsobnosti orgánov SR na trestné činy spáchané v cudzine cudzím štátnym príslušníkom alebo osobou bez štátnej príslušnosti, ktorá nemá na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, vylúčené.

78. Podľa právneho poriadku SR sa posudzuje trestnosť činu spáchaného v cudzine cudzím štátnym príslušníkom alebo osobou bez štátnej príslušnosti s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky tiež vtedy, ak je čin trestný aj podľa zákona účinného na území, kde bol spáchaný, páchatel' bol chytený na území republiky a nebol vydaný na trestné stíhanie cudziemu štátu - § 20 Trestného zákona (*princíp univerzality*). Páchatel'ovi však nemožno uložiť trest prísnejší, než aký ustanovuje zákon štátu, na území ktorého bol trestný čin spáchaný. Vydávanie páchatel'ov do cudziny upravujú zmluvy o právnej pomoci v trestných veciach, ktorými je Slovenská republika viazaná.

79. Trestnosť činu sa posudzuje podľa slovenského práva aj vtedy, ak to ustanovuje vyhlásená medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná (§ 20a Trestného zákona). Ustanovenia Trestného zákona upravujúce pôsobnosť orgánov činných v trestnom konaní tak vytvárajú podmienky pre vznik tzv. medzinárodného prvku v trestnoprávných vzťahoch, čo umožňuje uplatnenie slovenskej jurisdikcie aj mimo územia Slovenskej republiky, jej

uplatnenie i voči cudzím štátnym občanom a osobám bez štátnej príslušnosti, ktoré nie sú obyvateľmi Slovenskej republiky, a to i za činy spáchané v cudzine. Tým je podmienená i adekvátne reakcia zo strany štátov, ktorých záujmy by mohli byť vzájomným uplatnením svojej jurisdikcie dotknuté. Dôvodom takejto právnej úpravy je i spoločný záujem štátov na postihu tých negatívnych javov, ktorými sú ohrozené všetky štáty (napr. potieranie otroctva, obchodu so ženami a deťmi, medzinárodného terorizmu, trestného činu genocídia atď.).

80. Podľa § 21 Trestného zákona, občan Slovenskej republiky nemôže byť vydaný cudziemu štátu na trestné stíhanie ani výkon trestu. Takisto trestný rozsudok cudzieho štátu nemôže byť vykonaný na území republiky ani tu mať iné účinky, ak vyhlásená medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, neustanovuje niečo iné. Novelou Trestného poriadku SR, publikovanou ako zákon č. 272/1999 Z.z. bolo rozhodnuté, že vydávanie slovenských občanov je možné v prípade žiadosti medzinárodného súdu zriadeného medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, alebo rozhodnutím medzinárodnej organizácie, ktoré je pre Slovenskú republiku záväzná. Na konanie o vydanie sa použijú ustanovenia XXIV. hlavy Trestného poriadku SR („Právny styk s cudzinou“).

81. V súlade s čl. 7 ods. 3 Dohovoru, právny poriadok SR zaručuje každej osobe, proti ktorej sa začalo konanie, slušné zaobchádzanie na všetkých stupňoch konania. Základný rámec je daný Ústavou, ktorá v článku 46 ustanovuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podrobnosti sú ustanovené osobitným predpisom, ktorými je zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov.

82. Účelom Trestného poriadku je upraviť postup orgánov činných v trestnom konaní tak, aby trestné činy boli náležite zistené a ich páchatelia podľa zákona spravodlivo potrestaní. Konanie pritom musí pôsobiť na upevňovanie zákonnosti, na predchádzanie a zamedzovanie trestnej činnosti, na výchovu občanov v duchu dôsledného zachovávanía zákonov a pravidiel občianskeho spolužitia a čestného plnenia povinností k štátu a spoločnosti (§ 1 ods. 1). Pomáhať k dosiahnutiu účelu trestného konania je právom a podľa ustanovení tohto zákona i povinnosťou občanov (§ 1 ods. 2). Medzi základné práva občanov patrí najmä právo (a povinnosť) oznamovať trestné činy (§ 158 ods. 1), podávať oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin a byť do jedného mesiaca upovedomený o urobených opatreniach. Trestné veci sa pred súdom prejednávajú verejne tak, aby sa občania mohli v širokej miere pojednávania zúčastniť a pojednávanie sledovať. Verejnosť smie byť vylúčená len v prípadoch výslovne ustanovených v tomto zákone (§ 2 ods. 10 Tr. poriadku). Medzi základné povinnosti občanov patrí povinnosť svedčiť v trestnom konaní, dostaviť

sa na predvolanie, podrobiť sa prehliadke tela a iným úkonom, vydať vec dôležitú pre trestné konanie a povinnosť zúčastniť sa na niektorých ďalších procesných úkonoch. Vo všetkých prípadoch musí však byť rešpektovaná česť, dôstojnosť a povesť týchto osôb.

83. Podľa § 2 ods. 1 Trestného poriadku SR, nikto nemôže byť stíhaný ako obvinený ináč než zo zákonných dôvodov a spôsobom, ktorý ustanovuje tento zákon. Zásada stíhania len zo zákonných dôvodov vyplýva z dikcie článku 17 Ústavy. Pokiaľ právoplatným odsudzujúcim rozsudkom súdu nie je vyslovená vina, nemožno na toho, proti komu sa vedie trestné konanie, hľadieť, ako by bol vinný (princíp prezumpcie nevinny).

84. Orgán činný v trestnom konaní získava poznatky dôležité k objasneniu veci prostredníctvom dôkazných prostriedkov. Za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť k objasneniu veci, najmä výpovede obvineného a svedkov, znalecké posudky, veci a listiny dôležité pre trestné konanie a ohliadka.

85. Prokurátor je povinný stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel; výnimky sú prípustné len podľa zákona alebo podľa vyhlásenej medzinárodnej zmluvy. Ak zákon neustanovuje niečo iné, orgány činné v trestnom konaní postupujú z úradnej povinnosti; sú povinné trestné veci prejednávať čo najrýchlejšie a dôsledne zachovávať občianske práva zaručené ústavou.

86. Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol náležite zistený skutočný stav veci, a pri svojom rozhodovaní z neho vychádzajú. Objasňujú s rovnakou starostlivosťou okolnosti svedčiace proti obvinenému i okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a vykonávajú dôkazy v oboch smeroch aj bez návrhu strán. Priznanie obvineného nezbavuje orgány činné v trestnom konaní povinnosti preskúmať a všetkými dosiahnuteľnými prostriedkami overiť všetky okolnosti prípadu. Orgány činné v trestnom konaní hodnotia dôkazy podľa svojho vnútorného presvedčenia, ktoré musia zdôvodniť a ktoré je založené na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne. Povinnosť postupovať tak, aby bol zistený skutočný stav veci sa vzťahuje tak na konanie pred súdom prvého stupňa, ako aj na konanie pred odvolacím súdom.

87. Ten, proti komu sa trestné stíhanie vedie, musí byť v každom období konania poučený o právach umožňujúcich mu plné uplatnenie obhajoby a o tom, že si obhajcu môže tiež zvoliť. Zásada zabezpečenia práva na obhajobu je priamo odvodená z dikcie článku 50 Ústavy a je vyjadrením požiadavky zaručenia zákonných záujmov a práv osoby, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie. Právo na obhajobu sa vzťahuje na celé trestné stíhanie. Pri rozhodovaní na hlavnom pojednávaní, ako aj na verejnom alebo neverejnom zasadnutí, súd smie prihliadať len na tie dôkazy, ktoré boli pri tomto konaní vykonané.

Článok 6: Obmedzenie osobnej slobody osôb

88. Jedným zo základných ústavných princípov v Slovenskej republike je zaručenie nedotknuteľnosti osoby a jej súkromia (čl. 16 Ústavy) a osobnej slobody (čl. 17 Ústavy):

Článok 16

„Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.“

89. V súlade s týmto ustanovením, nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť osobnej slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

90. Osoba, ktorej osobná sloboda bola z určitých dôvodov obmedzená, môže byť umiestnená v cele policajného zaistenia, vo väzbe, v nápravno-výchovnom ústave na výkon trestu odňatia slobody, vo vojenskom nápravnom ústave, v mieste výkonu ochranného a ústavného liečenia, v diagnostických centrách a v reedukačných domovoch pre mládež. Podmienky umiestnenia a pobytu osôb v uvedených zariadeniach upravujú osobitné právne predpisy.

A. Umiestnenie osôb v cele policajného zaistenia

91. Oprávnenie na zaistenie osoby a jej umiestnenie do cely policajného zaistenia (ďalej len „cela“) patrí podľa § 19 zákona o Policajnom zbore príslušníkom tohto orgánu. V súlade s odporúčaniami Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania bol vypracovaný návrh novely Nariadenia Ministerstva vnútra SR č. 29/1992 o celách policajného zaistenia. Tento návrh bol po pripomienkovom konaní dopracovaný tak v rezorte Ministerstva vnútra SR, Ministerstva spravodlivosti SR a Generálnej prokuratúry SR.

92. Oprávnenie policajta umiestniť zaistenú osobu do cely policajného zaistenia, zriadenej na tento účel na útvare Policajného zboru, upravuje § 42 až § 49 zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore. Do cely policajného zaistenia je policajt oprávnený umiestniť tiež osobu, ktorá sa pokúsila o útek a dôvodná obava z úteku stále trvá, alebo osobu, ktorá sa na útvare Policajného zboru správa agresívne voči iným osobám alebo policajtom alebo ničí zariadenie alebo iný majetok. Policajt je ďalej oprávnený umiestniť do cely osobu, ktorá bola zadržaná, zatknutá na základe príkazu na zatknutie, prevzatá policajtom na vykonanie procesných úkonov z väzby, z výkonu trestu odňatia slobody alebo ktorá má byť dodaná do väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody.

93. Osoba umiestnená v cele policajného zaistenia má nárok na poskytnutie potrebnej zdravotnej starostlivosti. Ak policajt zistí, že takáto osoba je zranená, alebo ak táto upozorní na svoju závažnú chorobu alebo zranenie, policajt je povinný zariadiť lekárske vyšetrenie a vyžiadať si posudok lekára, či môže byť umiestnená v cele. Ak táto osoba ochorie, ublíži si na zdraví alebo sa pokúsi o samovraždu, policajt vykonávajúci ochranu cely je povinný urobiť opatrenia smerujúce k ochrane jej života a zdravia, najmä poskytnúť prvú pomoc a privolať lekára.

94. Cela policajného zaistenia musí byť hygienicky nezávadná a zodpovedať účelu zaistenia. Ak osoba, ktorá má byť do cely umiestnená, nemá dostatočný odev, alebo jej odev je hygienicky závadný, požičia jej odev útvar policajného zboru, pri ktorom je cela zriadená. Stravovanie sa zabezpečuje podľa miestnych podmienok, pričom strava sa poskytuje spravidla do šiestich hodín od umiestnenia do cely.

95. Miestnosť môže byť vybavená prostriedkami zvukovej a obrazovej techniky, slúžiacimi na zabezpečenie spojenia s policajtom, ktorý vykonáva ochranu cely. V cele nesmú byť umiestnené predmety, ktoré by mohli byť zneužitú na ohrozenie života a zdravia umiestnenej osoby alebo policajta.

96. Z hľadiska materiálno - technického zabezpečenia boli cely policajného zaistenia vybavené ďalším náhradným ošatením, prikrývkami, hygienickými potrebami, zabezpečené ventiláciou a pre zlepšenie technického zabezpečenia ciel i televíziou. Z finančných dôvodov však naďalej pretrvávajú nedostatky z hľadiska stavebno - technických požiadaviek ciel.

97. Osoba umiestnená v cele môže podávať návrhy, podnety a sťažnosti. V prípade, že sú urobené v písomnej forme, odovzdávajú sa veliteľovi útvaru Policajného zboru na ďalšie riešenie. Ústne podané návrhy, podnety a sťažnosti policajt spíše a odovzdá na ďalšie riešenie. Nad dodržiavaním zákonnosti pri umiestňovaní a pobyte osôb v cele vykonáva dozor prokurátor.

B. Opatrenia na zabránenie mučenia v miestach určených na výkon väzby

98. Podľa § 67 Trestného poriadku, osoba obvinená zo spáchania akéhokoľvek trestného činu, môže byť vzatá do väzby, táto je však podmienená existenciou niektorého z dôvodov taxatívne uvedených v zákone. Ako skutočnosti odôvodňujúce väzbu § 67 ods. 1 uvádza odôvodnenú obavu, že obvinený ujde alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, alebo že bude pôsobiť na svedkov alebo spoluobvinených alebo ináč mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, príp. že bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil. Ako ďalší dôvod väzby § 67 ods. 2 uvádza

trestné stíhanie pre trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej osem rokov.

Trvanie väzby

99. V súlade s § 68 Trestného poriadku, vziať do väzby možno len osobu, proti ktorej bolo vznesené obvinenie. Väzba v prípravnom konaní a v konaní pred súdom môže trvať len nevyhnutnú dobu, maximálne však dva roky. Ak zo závažných dôvodov v tejto lehote nie je možné trestné stíhanie ukončiť a prepustením obvineného na slobodu hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania, môže o ďalšom trvaní väzby v dĺžke do jedného roka rozhodnúť Najvyšší súd SR. Vyšetrovateľ, prokurátor a sudca sú povinní skúmať v každom období trestného stíhania, či dôvody väzby trvajú alebo či sa zmenili. Ak dôvod väzby pominie, obvinený musí byť ihneď prepustený na slobodu.

100. V súvislosti s trvaním väzby, § 69 ods. 4 Trestného poriadku uvádza, že policajný orgán, ktorý obvineného na podklade príkazu zatkol, je povinný ho bez meškania, najneskôr však do 24 hodín, dodať súdu, ktorého sudca príkaz vydal. Ak sa tak nestane, musí byť obvinený prepustený na slobodu. Sudca, ktorému bol obvinený dodaný, musí bez meškania vykonať vylúch, rozhodnúť o väzbe a rozhodnutie oznámiť obvinenému do 24 hodín od doby, keď mu bol obvinený dodaný. V opačnom prípade musí byť obvinený prepustený na slobodu.

101. O vzatí do väzby treba bez prieťahov vyrozumiť niektorého rodinného príslušníka alebo inú osobu, ktorú obvinený označí, a tiež jeho advokáta (§ 70 Trestného poriadku).

Spôsob výkonu väzby

102. Základným právnym predpisom upravujúcim spôsob výkonu väzby je zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 156/1993 Z.z. o výkone väzby. Väzba sa vykonáva v ústavoch na výkon väzby, ktoré zriaďuje minister spravodlivosti SR. § 6 uvedeného zákona stanovuje podmienky, ktoré musí cela spĺňať, ako aj zariadenia, ktorými musí byť cela vybavená.

103. Ústavy na výkon väzby SR (k 1. decembru 1999):

<i>Sídlo ústavu</i>	<i>Kapacita</i>	<i>Obvinení</i>	<i>Odsúdení*</i>	Σ	<i>%</i>
Banská Bystrica	495	289	79	368	74,3
Bratislava	630	433	122	555	88,1
Levoča	148	79	36	115	77,7
Nitra	325	279	48	327	100,6
Prešov	195	166	54	220	112,8

Prešov- polootvorené oddelenie	200	0	109	109	54,5
Žilina	280	158	50	208	74,3

Zdroj: Zbor väzenskej a justičnej stráže SR

* odsúdení v ústavoch na výkon väzby sú zaradení v tzv. domácej réžii (údržbári, upratovači, kuchári a pod.)

104. V súlade s § 2 zákona č. 156/1993 Z.z. výkon väzby musí rešpektovať zásadu, že pokiaľ nie je právoplatným odsudzujúcim rozsudkom súdu vyslovená vina, nie je možné hľadiť na obvineného, ako by bol vinný. Obvineného možno obmedziť len spôsobom, ktorý vyplýva z účelu väzby a len vo výkone tých práv, ktoré sa vzhľadom na výkon väzby nemôžu uplatniť. Spôsob výkonu väzby nesmie ponížiť ľudskú dôstojnosť obvineného.

105. Obvinený má právo stykať sa s obhajcom, prijímať a odosielať korešpondenciu, prijímať návštevy (raz za mesiac, mladistvý raz za 14 dní v trvaní 30 min), nakupovať potraviny, tlač, časopisy, knihy a veci osobnej potreby v ústavnej predajni. Pracovníci zariadení, určených na výkon väzby, v súlade s právnymi predpismi nekontrolujú korešpondenciu osôb tu zadržovaných alebo väznených, registrovaná je však korešpondencia adresovaná úradom a inštitúciám ako korešpondencia doporučená. Obvinenému sa tiež zabezpečuje právo na poskytovanie duchovnej služby.

106. Obvineným sa poskytuje strava trikrát denne v množstve a akosti, ktorá zodpovedá odporúčaným výživným dávkam. Obvinený má právo na nepretržitý osemhodinový spánok, na vytvorenie podmienok na zabezpečenie osobnej hygieny a právo zúčastňovať sa denne na vychádzkach v určenom otvorenom priestore ústavu po dobu najmenej jednu hodinu. Obvinený má tiež právo na potrebnú zdravotnícku starostlivosť.

107. Ak to umožňujú podmienky ústavu a ak s tým súhlasí obvinený a orgán činný v trestnom konaní, možno obvineného zaradiť do práce. Priemerná zamestnanosť väznených osôb v podmienkach slovenského väzenstva za 11 mesiacov r. 1999 bola 59%.

108. Na zabezpečenie svojich práv môže obvinený podávať sťažnosti a žiadosti príslušným štátnym orgánom, vrátane prezidenta Európskeho výboru na zabránenie mučenia, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT), ktorého adresa je dostupná každej väznenej osobe, pričom ústav je povinný tieto evidovať a zabezpečiť ich odoslanie. Ak o to obvinený požiada, umožní sa mu rozhovor s riaditeľom ústavu alebo ním povereným príslušníkom zboru.

Výkon väzby mladistvých osôb

109. Ustanovenia zákona č. 156/1993 Z.z. o výkone väzby sa vzťahujú i na výkon väzby mladistvých osôb s prihliadnutím na ich osobnosť a vek.

Výkon väzby cudzincov

110. Na výkon väzby zaistených cudzincov sa vzťahuje zákon č. 156/1993 Z.z. o výkone väzby. Obvineným cudzincom sa umožní styk so zastupiteľským úradom štátu, ktorého sú občanmi a ktorému tiež môžu podávať svoje sťažnosti a žiadosti. Obvineným cudzincom ústav zabezpečí informácie o podmienkach výkonu väzby podľa možnosti v ich materinskom jazyku.

111. Ustanovenie § 20 ods. 4 zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení zákona č. 353/1997 Z.z. umožňuje príslušníkovi Policajného zboru zaistiť cudzinca, ktorý má byť vyhostený podľa vykonateľného rozhodnutia alebo o vyhostení ktorého sa začalo konanie a je dôvodné podozrenie, že cudzinec bude mariť alebo sťažovať výkon tohto rozhodnutia alebo účel konania. Policajt je oprávnený zaistiť osobu, ktorá bola predvedená na útvar policajného zboru za účelom zistenia totožnosti, ak je dôvodné podozrenie, že ide o cudzinca, ktorý sa na území Slovenskej republiky zdržuje neoprávnene a jeho totožnosť nemožno zistiť inak. Cudzince, ktorý bol takto zaistený, možno umiestniť do cely policajného zaistenia alebo mu prikázať miesto pobytu v útvare policajného zaistenia alebo mu prikázať miesto pobytu najdlhšie na dobu 30 dní.

112. Ustanovenie § 20 ods. 4 umožňuje cudzincovi na požiadanie vyrozumiť o jeho zaistení blízku osobu, alebo právneho zástupcu. V súlade s ods. 5 predmetného ustanovenia, policajt, ktorý osobu zaistil, vydá bezodkladne o zaistení rozhodnutie, ktoré doručí zaistenému cudzincovi a jeho právnemu zástupcovi. Proti rozhodnutiu o zaistení cudzinca sa možno odvolať v lehote do 15 dní odo dňa jeho doručenia. Uvedená novela je podstatným sprehľadnením zákonných postupov polície a je zároveň ďalším garantovaním práv zaistených cudzincov. Nárast počtu cudzincov umiestňovaných v celách policajného zaistenia súčasne signalizuje potrebu vybudovať okrem už existujúcich aj ďalšie záchytné zariadenia.

113. Zo strany jednotlivých nápravno-výchovných ústavov a ústavov na výkon väzby nie sú avizované problémy v práci s obvinenými, resp. odsúdenými cudzincami, alebo problémy s jazykovou bariérou, ktoré by tieto neboli schopné vyriešiť vo vlastnej kompetencii. Bezprostredne po nadobudnutí účinnosti nových zákonov a vyhlášok upravujúcich výkon väzby a trestu odňatia slobody budú zabezpečené i cudzojazyčné vydania ústavných poriadkov. Podobne i spolupráca so zastupiteľskými úradmi je hodnotená veľmi pozitívne.

C. Výkon trestu odňatia slobody

114. Základným právnym predpisom upravujúcim výkon trestu odňatia slobody je zákon č. 59/1965 Zb. o výkone trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov.

115. V súlade s § 1 uvedeného právneho predpisu, účelom výkonu trestu odňatia slobody je zabrániť odsúdenému v ďalšom páchaní trestnej činnosti a pripravovať ho k tomu, aby viedol riadny život občana. Vo výkone trestu musí byť rešpektovaná prirodzená dôstojnosť ľudskej osobnosti, nesmú byť použité kruté alebo ľudskú dôstojnosť ponižujúce spôsoby zaobchádzania a trestania.

116. Trest odňatia slobody sa vykonáva v nápravnových ústavoch, v nápravnových ústavoch pre mladistvých a vo vojenských nápravných ústavoch. Ústavy zriaďuje a zrušuje minister spravodlivosti Slovenskej republiky. Vojenské nápravné útvary zriaďuje a zrušuje minister obrany Slovenskej republiky. Trest sa vykonáva oddelene podľa pohlavia a oddelene pre dospelých a mladistvých, diferencovane v troch nápravnových skupinách. Uvedeným spôsobom výkonu trestu sa sleduje oddelenie menej narušených odsúdených od viac narušených, za súčasného uplatňovania adekvátnych prostriedkov nápravy.

117. Podmienky ubytovania odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody sú určené v súlade so všeobecnými hygienickými požiadavkami a normami. Ubytovacia plocha v cele pripadajúca na odsúdeného musí byť najmenej 3,5 m². Cely v III. nápravnových skupine sú vybavené sociálnym zariadením a umývadlom s pitnou vodou. Ubytovacie priestory ostatných odsúdených sú spravidla vybavené spoločným sociálnym zariadením vrátane umývadla s pitnou vodou. Odievanie musí zodpovedať klimatickým a mikroklimatickým podmienkam a musí dostatočne chrániť zdravie.

118. Odsúdeným sa zabezpečuje osemhodinový spánok, čas potrebný na osobnú hygienu, najmenej jednoodhodinová vychádzka a primerané osobné voľno. Odsúdený smie bez obmedzenia prijímať a odosielať korešpondenciu, prijímať návštevy blízkych osôb v rozsahu určenom poriadkom výkonu trestu odňatia slobody, odoberať dennú tlač, a.i.

119. Na uplatnenie svojich práv a oprávnených záujmov smie odsúdený podávať sťažnosti a žiadosti príslušným orgánom. Ak o to požiada, umožní sa odsúdenému rozhovor s riaditeľom nápravnového ústavu, prokurátorom, sudcom alebo orgánom, ktorý vykonáva kontrolu nápravnového ústavu. Odsúdený má právo na poskytovanie právnej pomoci právnym zástupcom.

120. Odsúdení sú v súlade s účelom výkonu trestu zaraďovaní do práce u vybraných právnických osôb alebo priamo v ústave, pričom sa prihliada na ich

zdravotný stav a možnosti využitia ich pracovných schopností. Pracovný čas a pracovné podmienky sú pre odsúdených rovnaké ako pre ostatných zamestnancov. Odsúdený, ktorý nie je uvedeným spôsobom zaradený do práce, sa zaradí na výkon iných prospešných prác v ústave alebo mimo neho, pričom takúto prácu je povinný vykonávať v rozsahu najviac 4 hodiny denne, ak mu v tom nebráni jeho zdravotný stav.

121. Dozor nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu trestu odňatia slobody vykonáva v súlade so zákonom o prokuratúre prokurátor. Za týmto účelom sú orgány Zboru väzenskej a justičnej stráže povinné umožniť mu vstup do všetkých miest, kde sa trest vykonáva a hovoriť s odsúdenými bez prítomnosti tretej osoby a následne vykonať príkazy prokurátora týkajúce sa zachovávania predpisov o výkone trestu, podávať mu potrebné vysvetlenia a predkladať mu písomnosti týkajúce sa výkonu trestu.

122. Navštevovať odsúdených sú oprávnení tiež sudcovia, hovoriť s nimi bez prítomnosti tretej osoby a nazerať do ich osobných spisov a výkazov. Občiansku kontrolu nad výkonom trestu vykonáva Národná rada SR.

123. Na zaobchádzaní s väznenými osobami sa zúčastňujú aj cirkevné organizácie a záujmové združenia občanov a to najmä tým, že nimi poverení zástupcovia môžu počas výkonu trestu udržiavať s odsúdenými osobné styky a napomáhať pri vytváraní priaznivých podmienok pre ich budúci život po ukončení výkonu trestu. Nápravnovýchovné ústavy tiež môžu v čase pracovného pokoja organizovať spoločné náboženské obrady.

Výkon trestu u mladistvých

124. Na výkon trestu u mladistvých odsúdených sa vzťahujú všeobecné ustanovenia zákona o výkone trestu odňatia slobody, pokiaľ tento právny predpis neustanovuje inak. Trest u mladistvých, ktorí neprekročili 18. rok veku, sa vykonáva vždy oddelene od ostatných odsúdených, a to v nápravnovýchovnom ústave pre mladistvých.

125. Mladistvému, ktorý má plniť povinnú školskú dochádzku, je ústav povinný zabezpečiť jej plnenie vyučovaním namiesto výkonu práce. Na prehĺbenie účinku výkonu trestu u mladistvých je v ústave vždy zriadený poradný zbor.

Výkon trestu u žien

126. Výkon trestu odňatia slobody je vylúčený u tehotnej ženy a ženy, ktorá sa stará o vlastné dieťa mladšie ako jeden rok.

127. Výkon trestu odňatia slobody odsúdených žien sa vykonáva v osobitnom nápravno-výchovnom ústave. Spôsob výkonu trestu u žien, ktoré majú viac ako 60 rokov, musí byť primeraný ich veku a zdravotnému stavu. Za týmto účelom sú zaraďované do osobitných kolektívov.

Výkon trestu odsúdených so zdravotným postihnutím

128. Odsúdení, ktorých pracovná schopnosť je podstatne znížená alebo u ktorých to vyžaduje ich telesný alebo duševný stav, sa umiestňujú do nápravno-výchovných ústavov alebo oddelení, v ktorých je výkon trestu upravený so zreteľom na ich schopnosti a stav. Práca a obmedzenia, ktoré vyplývajú zo zaradenia do nápravno-výchovnej skupiny, zostávajú nedotknuté.

129. Vo výkone trestu sa pre odsúdených so zdravotným postihnutím vytvárajú také materiálne a kultúrne podmienky života, aby bol zabezpečený ich primeraný telesný a psychický rozvoj. V súlade s uvedeným sú určené náležitosti a podmienky stravovania tak, aby zodpovedali odporúčaným výživovým dávkam za súčasného zohľadnenia vykonávanej práce a zdravotného stavu odsúdeného.

130. Veľká pozornosť zo strany kompetentných orgánov je venovaná riešeniu problému ubytovacích kapacít predovšetkým v oblasti rekonštrukcie súčasných objektov, ako aj v oblasti budovania nových objektových sústav. V posledných rokoch bola ukončená výstavba ubytovacích kapacít v Nápravno-výchovnom ústave Košice - Šaca; finalizovaná je rekonštrukcia ubytovacej časti ústavu na výkon väzby v Nitre. Významný pokrok bol zaznamenaný v budovaní Nápravno-výchovného ústavu pre odsúdené ženy v Nitre - Chrenovej. V rámci investičnej výstavby, budovania ubytovacích kapacít, skvalitňovania signálno-bezpečnostnej techniky a tvorby a ochrany životného prostredia bola v roku 1998 vynaložená suma finančných prostriedkov v celkovej výške 165 671 111 Sk. V roku 1999 bola na uvedené účely vynaložená suma v celkovej výške 172 mil. Sk.

131. Samostatná pozornosť je v súčasnosti venovaná podmienkam v Nápravno-výchovnom ústave a ústave na výkon väzby v Leopoldove. Ústavu boli pridelené finančné prostriedky v celkovej výške 20 mil. Sk, ktoré umožnili rekonštrukciu časti objektu (13 mil. Sk - vytvorenie ubytovacej kapacity pre 108 odsúdených) a rekonštrukciu tlačiarne Zboru väzenskej a justičnej stráže SR (6 mil. Sk). Súčasne došlo k rozšíreniu a zastrešeniu vychádzkových dvorov so zreteľom na požadované bezpečnostné kritériá. V súlade s odporúčaniami delegácie Európskeho výboru na zabránenie mučenia boli ústavu poskytnuté finančné prostriedky vo výške 1 640 000,- Sk, určené v súlade s uznesením vlády SR č. 872 zo dňa 21.11. 1995 na rekonštrukciu objektov zničených počas vzbury odsúdených osôb v roku 1990. Následne bola na tento účel vyčlenená ďalšia suma vo výške 1,3 mil. Sk. V rekonštrukčných prácach sa bude v rámci finančných

možností rozpočtu Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky naďalej pokračovať.

132. V priebehu r. 1999 dochádza tiež k riešeniu situácie na oddelení doživotných a výnimočných trestov (trest odňatia slobody od 15 do 25 rokov) v Nápravnovýchovnom ústave Ilava, nakoľko celková kapacita tohoto oddelenia (40 miest) sa z perspektívneho hľadiska ukazuje ako nepostačujúca a to najmä z pohľadu odhaľovanej a súdne postihovanej závažnej trestnej činnosti. V súčasnosti sa v oddelení doživotných a výnimočných trestov Nápravnovýchovného ústavu Ilava nachádza 11 doživotne odsúdených a 25 osôb odsúdených na výnimočné tresty.

133. Generálny prokurátor SR osobitným príkazom upravil spôsob výkonu prokurátorského dozoru nad výnimočnými trestami. V súlade s uvedeným príkazom, prokurátor poverený výkonom dozoru nad výnimočnými trestami, musí pravidelne každý druhý mesiac vykonať pohovor so všetkými odsúdenými osobami priamo v ich celách alebo na pracoviskách. Zistené nedostatky sú okamžite oznámené riaditeľovi ústavu a následne sa dôsledne preverujú opatrenia prijaté na nápravu. Prokurátor je tiež povinný venovať trvalú pozornosť poskytovaniu zdravotnej starostlivosti a dvakrát za rok informovať o zdravotnom stave odsúdených.

134. Problematika dodržiavania Európskeho dohovoru v podmienkach väznenstva Slovenskej republiky sa stala predmetom sústavnej pozornosti v oblasti organizátorskej práce funkcionárov na všetkých stupňoch riadenia. Riaditelia jednotlivých ústavov na výkon väzby a nápravnovýchovných ústavov disponujú kompletnou dokumentáciou súvisiacou s predmetnou problematikou, čo im umožňuje zainteresovať do plnenia úloh, vyplývajúcich z materiálov delegácie CPT a materiálov prerokovaných vládou SR predovšetkým tých pracovníkov, ktorí sú v priamom kontakte s uväznenými osobami. V tomto smere je veľká pozornosť venovaná profesionálnej úrovni väzenského personálu, ktorý je v priamom styku s väznenými osobami. Pozitívne trendy boli zaznamenané v oblasti kvality vzťahov medzi personálom a väznenými osobami, a to i napriek neustále sa zhoršujúcej skladbe odsúdených osôb - narastá počet väznených osôb, u ktorých je evidovaná predchádzajúca závislosť na drogách a závažná trestná činnosť násilného charakteru. Pozitívne možno hodnotiť tiež poskytovanie zdravotnej starostlivosti väzneným osobám.

135. Ku dňu 1. 12. 1999 boli kapacity ústavov na výkon väzby obsadené na 82,1 % a kapacity nápravnovýchovných ústavov na 76,0 %.

136. Vysoký štandard výkonu trestu odňatia slobody je zabezpečovaný v štyroch *otvorených* a *polootvorených oddeleniach*, ktorými Zbor väzenskej a

justičnej stráže disponuje - kapacita uvedených oddelení bola ku dňu 1.12.1998 využitá na 65,3 %.

137. Nápravovýchovné ústavy (stav k 1. decembru 1999)

<i>Sídlo ústavu</i>	<i>Kapacita</i>	<i>počet odsúdených</i>	<i>%</i>
Banská Bystrica	846	673	79,6
Rimavská Sobota (otvorené a polootvorené oddelenie)	48	44	91,7
Dubnica nad Váhom	497	318	64,0
Hrnčiarovce nad Parnou	850	478	56,2
Bratislava - Žabí majer (otvorené a polootvorené oddelenie)	120	70	58,3
Ilava	460	432	93,9
Košice - Šaca	664	603	90,9
Martin	413	168	40,7
Nitra - Chrenová	201	145	72,1
Ružomberok	345	238	69,0
Želiezovce	563	518	92,0

Zdroj: Zbor väzenskej a justičnej stráže SR

138. Ústavy na výkon väzby a nápravovýchovné ústavy (stav k 1. decembru 1999)

<i>Sídlo ústavu</i>	<i>Kapacita</i>	<i>obvinení</i>	<i>odsúdení</i>	<i>Σ</i>	<i>%</i>
Košice					
• ústav na výkon väzby	419	201	27	228	54,4
• nápravovýchovný ústav	275	0	243	189	88,4
Leopoldov					
• ústav na výkon väzby	366	281	45	326	89,1
• nápravovýchovný ústav	455	0	432	432	94,9

Zdroj: Zbor väzenskej a justičnej stráže SR

139. Iné zariadenia (stav k 1. decembru 1999)

<i>Sídlo ústavu</i>	<i>Kapacita</i>	<i>Obvinení</i>	<i>Odsúdení</i>	<i>%</i>
Trenčín				
• Nemocnica pre obvinených a odsúdených	156	15	38	34,0
• Ústav	92	0	42	45,7
Opatovce (otvorené a polootvorené oddelenie)	50	0	47	94,0

Zdroj: Zbor väzenskej a justičnej stráže SR

D. Umiestnenie detí a mladistvých v špeciálnych výchovných zariadeniach

140. Špeciálne výchovné zariadenia patria do pôsobnosti Ministerstva školstva SR. Ich činnosť upravuje zákon NR SR č. 279/1993 Z.z. o školských zariadeniach. V súčasnosti je do siete špeciálnych školských zariadení zaradených 5 diagnostických centier, 7 reedukačných detských domovov, 9 reedukačných domovov pre mládež a 1 zariadenie pre mladistvé matky s deťmi. V zmysle zákona č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve v znení neskorších predpisov sú zriaďovateľmi týchto zariadení krajské úrady. Všetky uvedené zariadenia spadajú pod kontrolu Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

141. Špeciálne výchovné zariadenia plnia úlohy pri ochrane detí pred sociálno-patologickými javmi, v prevencii problémového vývinu detí, v prevencii delikventného vývinu detí a pri výkone ústavnej a ochranej výchovy. Sociálna kuratela zabezpečila sociálnu starostlivosť pre 7.667 detí a 9.799 mladistvých s poruchami správania. Nariadená ústavná výchova sa realizovala u 1.078 detí. Terénna sociálna práca zaznamenala v 7.919 rodinách uloženie výchovných opatrení. Z iných vážnych dôvodov sa uskutočnila poradenská služba v 42.394 rodinách.

142. Špeciálne výchovné zariadenia možno rozdeliť na zariadenia výchovnej prevencie a zariadenia náhradnej výchovy, pričom pri každom z nich môže byť zriadená základná alebo stredná škola, špeciálna škola, resp. triedy týchto škôl.

143. K zariadeniam výchovnej prevencie patria Centrá výchovnej a psychologickkej prevencie, Liečebno-výchovné sanatóriá a Diagnostické centrá. V uvedených typoch špeciálnych zariadení je poskytovaná psychologická, psychoterapeutická, výchovná a zdravotná starostlivosť deťom, o umiestnení ktorých rozhodol príslušný orgán štátnej správy alebo o to požiadal zákonný zástupca.

144. Zariadenia výchovnej prevencie poskytujú odbornú pomoc deťom zo sociálne alebo výchovne zlyhávajúceho prostredia a deťom s narušeným psychosociálnym vývinom za súčasnej spolupráce s rodinou, s cieľom zlepšiť a zachovať jej funkcie, tzn. činnosť týchto zariadení je zameraná na ochranu detí pred sociálno-patologickými javmi. Tieto zariadenia môžu byť zriadené ako denné, nočné alebo internátne s celoročnou prevádzkou, pričom poskytovanie liečebnej starostlivosti môže byť spojené i s nepretržitým ubytovaním alebo formou ambulantnou.

145. Ďalším typom špeciálnych výchovných zariadení sú zariadenia náhradnej výchovy, ktoré poskytujú výchovu a starostlivosť, nahrádzajúcu prirodzené rodinné prostredie deťom vo veku do 18 rokov, príp. do skončenia prípravy na

povolanie. Do zariadení náhradnej výchovy sú deti umiestňované na základe súdneho rozhodnutia o ústavnej alebo ochranej výchove, na základe predbežného opatrenia alebo na požiadanie zákonných zástupcov. Tieto zariadenia vyvíjajú svoju činnosť formou nepretržitej prevádzky a sú diferencované spravidla podľa špecifických výchovných potrieb detí.

146. K zariadeniam náhradnej výchovy možno zaradiť reedukačný detský domov a reedukačný domov pre mládež (RDM). Poslaním týchto zariadení je výchova sociálne a mravne narušených detí, u ktorých boli zistené tak závažné nedostatky v sociálnej prispôsobivosti, v osobnostných vlastnostiach a charakterovom vývine, že ich výchova sa nedá zvládnuť v iných zariadeniach, pričom v RDM výchovnú starostlivosť dopĺňa príprava na povolanie.

147. V špeciálnych výchovných zariadeniach sa v súčasnosti postupne mení systém výchovy z uzatvoreného na polootvorený; začalo sa so zriaďovaním výchovných satelitných buniek s otvoreným výchovným režimom a špeciálnym socializačným postupom. Vo všetkých zariadeniach majú chovanci k dispozícii telefónny automat alebo na požiadanie prístup k telefónnemu prístroju.

148. V oblasti aktívnej činnosti došlo k zvýšeniu ponuky záujmovej činnosti - chovanci majú možnosť realizovať sa v rôznych záujmových útvaroch športového, hudobného, výtvarného a divadelného charakteru. V niektorých zariadeniach začal vychádzať časopis s vlastnou tvorbou chovancov. Súčasne sa zvýšila účasť detí na každoročne usporadúvaných športových hrách a na celoslovenskej výstave umeleckých prác chovancov reedukačných domovov mládeže v mládežníckom centre BIBIANA, ktorá bola t.r. opakovane spojená s vlastným hudobno - literárnym programom.

149. V oblasti psychohygienických podmienok bolo dosiahnuté výrazné zlepšenie v reedukačnom domove pre deti v Čeranovciach, kde bola zavedená koedukovaná výchova s oddeleným bývaním chlapcov a dievčat.

150. V Reedukačnom domove v Chalmovej bola vytvorená výchovná skupina s ubytovaním v rodinnom dome mimo areál zariadenia.

151. V Reedukačnom domove v Košiciach - Bankove funguje otvorená výchovná skupina chlapcov, ktorí navštevujú rozličné stredné školy v rámci mesta Košice.

152. V práci s drogovou závislými chovancami dosahuje pozitívne výsledky Reedukačný domov pre deti a mládež v Tomašove. Ide o jediné zariadenie typu farmy v Slovenskej republike.

153. V Diagnostickom centre pre mládež v Záhorskej Bystrici bola rekonštrukciou pôvodných dvoch izolácií doriešená miestnosť pre pedagogickú

izoláciu (súčasná plocha miestnosti je 7,5 m). Miestnosť je vybavená posteľou, stolom a stoličkou. Táto miestnosť bola doposiaľ podľa dostupných informácií použitá dvakrát. Počas pobytu v miestnosti pre pedagogickú izoláciu majú chovanci možnosť vychádzok. V miestnosti sa nenachádza žiadna literatúra, pretože podľa názorov pracovníkov centra nie je o ňu záujem. Došlo tiež k predĺženiu služby zdravotníckej pracovníčky z pôvodných 4 na 7 hodín denne. V centre nie sú žiadne záznamy o použití nátlaku alebo iného nevhodného správania vo vzťahu pracovníkov k chovancom. Výchovno-vzdelávací a diagnostický proces v centre bol rozšírený o nové oblasti, napr. hipoterapia realizovaná v jazdeckom klube v Devínskej Novej Vsi, pravidelné návštevy plavárne, minimálne raz týždenne návšteva divadelného predstavenia, klubovne chovancov boli vybavené počítačmi a pod.

154. V zásadách pre používanie výchovnej izolácie je zakomponovaná a v praxi sa realizuje jedna hodina prechádzky denne na čerstvom vzduchu.

155. Miestnosť výchovnej izolácie je materiálne i technicky vybavená podľa pripomienok Európskeho výboru a počas pobytu v nej majú chovanci možnosť čítania časopisov objednávaných priamo RDM. Zo zoznamu povolených výchovných a donucovacích prostriedkov boli vyňaté „škótske striky“.

156. Kapacita zariadení tohoto typu je v súčasnosti nedostatočná a neefektívna v boji proti kriminalite mladistvých. Doposiaľ bolo vytvorených 30 miest pre celú Slovenskú republiku, bolo by však účelné zriadiť ďalšie centrum na východnom Slovensku.

157. Reedukačný domov pre mládež v Hlohovci bol presťahovaný do prestavanej a účelovo upravenej budovy s dobrými psycho-hygienickými parametrami. Zlepšila sa i kvalifikovanosť personálu (boli prijaté dve ďalšie učiteľky a dve vychovávateľky). Od 1.9.1997 v zariadení pracujú na polovičný pracovný úväzok tiež dve psychologičky. Chovanci majú v tomto zariadení možnosť zúčastňovať sa výchovných prác v dielnach.

158. V dôsledku realizácie všetkých vyššie uvedených opatrení klesla podľa štatistík útekovosť chovancov o viac ako 50%.

159. Podľa informácií krajských úradov Slovenskej republiky neboli v týchto zariadeniach v hodnotenom období zistené prípady mučenia alebo týrania detí a mladistvých tu umiestnených. Výkonom dozoru nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v miestach výkonu ochrannej a ústavnej výchovy nariadenej štátnym orgánom je v súlade so zákonom č. 282/1998 Z.z. o prokuratúre poverený prokurátor. V reedukačných domovoch a diagnostických centrách sú tak vykonávané pravidelné štvrťročné prehliadky.

160. Vo všetkých zariadeniach majú chovanci prístup k telefonovaniu použitím telefónneho automatu alebo k telefónu na požiadanie.

161. Podľa regionálnych podmienok, v ktorých je zariadenie umiestnené, sa deťom a mládeži rámci polootevoreného systému umožňuje sociálna integrácia formou účasti na výchovno-vzdelávacom procese v systéme bežných škôl (napr. Reedukačný detský domov a reedukačný domov mládeže v Košiciach - Horný Bankov) alebo realizácia odborného výcviku v priestoroch podnikateľských subjektov (napr. Reedukačný domov mládeže vo Veľkých Levároch). V reedukačnom domove mládeže Chalmová sa vyššie uvedené realizuje formou otvoreného oddelenia.

162. V rámci rozšírenia možností kultúrneho a športového využitia boli v máji 1998 s finančnou podporou Ministerstva školstva SR vo výške 80. 000,- Sk zorganizované Celoštátne športové hry reedukačných domovov pre mládež, realizuje sa i krúžková činnosť chovancov v jednotlivých zariadeniach (napr. Dramatický krúžok v RDM Sološnica).

163. V uvedených špecializovaných zariadeniach doposiaľ nebol zistený žiadny prípad výskytu HIV - naďalej však prebiehajú preventívne vyšetrenia pri prijímaní nových chovancov, alebo pri návrate chovancov z dovolení. Do pedagogickej práce všetkých zariadení je zahrnuté tiež preventívne pôsobenie v tejto oblasti.

164. Vo všetkých zariadeniach je zabezpečená 24 - hodinová zdravotnícka starostlivosť kvalifikovanými zdravotnými sestrami, resp. vychovávateľmi vyškolenými pre poskytovanie prvej pomoci a v pravidelných intervaloch je priamo v jednotlivých zariadeniach poskytovaná preventívno - liečebná starostlivosť odborným lekárom pre deti a dorast. Poskytovanie psychologickej a psychiatrickej starostlivosti je zabezpečované profesionálnymi psychológmi, resp. psychiatrami formou ambulantnej liečby alebo liečením na psychiatrickej klinike (Pezinok, Veľké Leváre).

165. V určených dňoch majú chovanci povolené návštevy zákonných zástupcov.

166. Listom ministerky školstva SR zo dňa 7. júla 1998 boli oslovení všetci prednostovia krajských úradov, s požiadavkou umožniť reedukačným domovom pre mládež prijať do pracovného pomeru (spravidla vedľajšieho) lekára - psychiatra so zameraním na liečenie alkoholovej a nealkoholovej toxikománie v rozsahu minimálne 1/4 pracovného úväzku.

167. Od r. 1997 bol rozšírený výkon prokurátorského dozoru z ochrany aj na ústavnú výchovu, v miestach kde sa nachádzajú maloleté deti, tu umiestnené na

základe rozhodnutia štátnych orgánov. Tento dozor je vykonávaný prokurátorom štvrtročne.

E. Obmedzenie osobnej slobody vojakov Armády SR

168. Právo na ochranu cti a ľudskej dôstojnosti je plne rešpektované i vo vzťahu k vojakom umiestneným vo vojenskom nápravnom útvere, ako jedinom osobitnom vojenskom útvere v SR, kde sa vykonáva trest odňatia slobody, uložený vojakom základnej vojenskej služby na základe právoplatného rozhodnutia súdu, ak dĺžka trestu neprevyšuje 1 rok. Ako uvádza výnos Ministerstva obrany SR č. 322/1993 Z.z.;14 552, ktorým sa vydáva *Poriadok výkonu trestu odňatia slobody vo vojenskom nápravnom útvere* v § 1 ods. 6, výkonom trestu odňatia slobody odsúdených v nápravnom útvere nesmie byť ponížená ľudská dôstojnosť.

Výkon prokurátorského a iného dozoru v miestach obmedzenia osobnej slobody

169. Problematike dodržiavania zákonnosti v miestach kde dochádza k obmedzeniu osobnej slobody venujú sústavnú pozornosť v rámci svojej pravidelnej kontrolnej činnosti tiež prokurátori poverení výkonom dozoru.

170. V súlade s § 8 ods. 1 zákona č. 314/1996 Z.z. o prokuratúre, prokurátor dozerá na to, aby v miestach výkonu väzby, trestu odňatia slobody, ochranného liečenia a ústavného liečenia nariadeného štátnym orgánom, ochrannej výchovy a ústavnej výchovy nariadenej štátnym orgánom, v celách policajného zaistenia, v posádkových väzniciach a v ostatných miestach určených na realizáciu rozhodnutí štátnych orgánov o obmedzení osobnej slobody osôb, boli tieto osoby držané len na základe rozhodnutia oprávneného orgánu a aby sa dôsledne zachovávali predpisy platné na vykonávanie týchto obmedzení osobnej slobody. V rámci svojich kontrolných právomocí prokurátor v týchto miestach vykonáva previerky a je povinný ihneď prepustiť osoby tu držané bez rozhodnutia alebo v rozpore s rozhodnutím príslušného orgánu, zastaviť vykonávanie príkazov a rozhodnutí správ miest vyššie uvedených alebo orgánov im nadriadených, alebo príkazy a rozhodnutia týchto správ zrušiť, ak sú v rozpore so zákonom alebo iným právnym predpisom.

171. Pri vykonávaní dozoru je prokurátor oprávnený navštevovať všetky dotknuté miesta v akomkoľvek čase, pričom má voľný prístup do všetkých ich priestorov, je oprávnený nazerať do dokladov, podľa ktorých boli tieto osoby pozbavené slobody, a hovoriť s týmito osobami bez prítomnosti iných osôb, preverovať, či rozhodnutia a rozkazy správ miest zodpovedajú zákonom a ostatným právnym predpisom, žiadať od pracovníkov správ potrebné vysvetlenia a predloženia spisov a rozhodnutí týkajúcich sa obmedzení osobnej slobody.

V súlade so zákonom prokurátor je povinný vykonávať v jednotlivých ústavoch na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody pravidelné mesačné prehliadky.

172. Vybavenosť podnetov k sťažnostiam pre porušenie zákona (v ďalšom texte „SPZ“) na trestnom úseku:

<i>podnety a návrhy na SPZ</i>	<i>počet vecí za r. 1994</i>	<i>r. 1995</i>	<i>r. 1996</i>	<i>r. 1997</i>	<i>r. 1998</i>
nový nápad	1289	1737	1112	961	759
vybavené celkom	1226	1737	1112	961	759
odložené	1030	1043	892	746	617
SPZ podané generálnym prokurátorom, z toho:	130	546	103	96	75
1/podnet prvý:	126	536	99	95	74
2/ podnet opakovaný	4	10	4	1	1
A/v neprospech obvineného	76	501	69	61	49
B/v prospech obvineného	45	40	25	31	21

173. Sťažnosti podané na Najvyšší súd SR

<i>spôsob vybavenia</i>	<i>r. 1994</i>	<i>r. 1995</i>	<i>r. 1996</i>	<i>r. 1997</i>	<i>r. 1998</i>
vyhovené úplne	78	511	77	75	57
vyhovené čiastočne	22	9	4	5	3
zamietnutie SPZ	11	12	15	10	7
späťvzatie SPZ	3	9	0	0	0
vybavené inak	92	144	111	119	67
vec vrátená súdu I. stupňa	17	35	16	24	14
vec vrátená súdu II. stupňa	4	1	8	3	3
vec vrátená prokurátorovi	37	33	24	24	11
vec vrátená vyšetrovateľovi	10	21	21	14	18
NS SR sám rozhodol vo	11	11	11	377	27

veci					
akademická SPZ	2	0	2	1	0
iné rozhodnutie	3	7	0	0	0

Zdroj: Generálna prokuratúra SR

174. Zákon tiež upravuje vykonávanie občianskej kontroly v miestach obmedzenia osobnej slobody, ktorú vykonávajú orgány Národnej rady SR, minister spravodlivosti SR a osoby ním poverené a generálny riaditeľ Zboru väzenskej a justičnej stráže a osoby ním poverené.

175. Slovenská republika je tiež zmluvnou stranou Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania zo dňa 26. novembra 1987 (text Dohovoru bol publikovaný v Zbierke zákonov SR pod č. 26/1995). Pre Slovenskú republiku Dohovor nadobudol platnosť dňa 1. septembra 1994. V súlade s článkom 1 tohto medzinárodno-právneho dokumentu vykonal Európsky Výbor proti mučeniu (CPT) v r. 1995 pravidelnú návštevu v zariadeniach, kde sa nachádzajú osoby s obmedzenou slobodou. Výsledky návštevy, získané počas 14 - dňového pobytu delegácie v zariadeniach Ministerstva vnútra, Ministerstva spravodlivosti a Ministerstva školstva SR, boli spracované v „Záverečnej správe“, adresovanej vláde SR.

176. V súlade s odporúčaniami Európskeho výboru na zabránenie mučenia je väzneným osobám bežne dostupná presná adresa tohto kontrolného orgánu, ako aj adresa Výboru OSN proti mučeniu s poučením, že ide o inštitúciu, na ktorú sa možno obracať so žiadosťami, podnetmi či sťažnosťami v prípade, že väznené osoby namietajú porušenie svojich práv. V apríli 1997 bola z nápravno-výchovného ústavu Banská Bystrica - Kráľová Európskemu výboru proti mučeniu doručená sťažnosť osoby, týkajúca sa povinnosti odsúdených osôb zúčastňovať sa vychádzok na čerstvom vzduchu v trvaní 1 hodiny denne. Následne bol Výbor informovaný, že realizácia vychádzok odsúdených osôb, nezaradených do práce, je plne v súlade s právnou úpravou ako aj s požiadavkami na psychohygienu odsúdených osôb. Od tohoto času služobné orgány väznenstva nemajú informáciu o podaní ďalšej sťažnosti alebo iného podnetu na Európsky výbor CPT. Podľa údajov Inšpekcie Generálneho riaditeľstva ZVJS SR bolo za obdobie od 1.1.1999 do 30.11.1999 príslušným orgánom Zboru väzenskej a justičnej stráže podaných celkom 312 sťažností (v porovnaní s r. 1998 za rovnaké obdobie o 37 viac), z toho 16 sa týkalo spôsobu zaobchádzania s väznenými osobami zo strany väzenského personálu; 14 sťažností bolo vyhodnotených ako neopodstatnené, 2 sťažnosti sú v súčasnosti preverované.

177. V roku 1998 bolo podaných celkom 285 sťažností, proti zaobchádzaniu väzenského personálu s väznenými osobami smerovalo 15 sťažností.

178. V marci 1998 sa uskutočnilo prvé pracovné stretnutie predstaviteľov Generálneho riaditeľstva ZVJS SR so zástupcami mimovládnych organizácií - po vzájomnej výmene informácií o výsledkoch práce, pozitívach, ako aj o prípadných pretrvávajúcich problémoch sa zúčastnení zhodli na prospešnosti tohoto druhu kontaktov. V spolupráci s predstaviteľmi mimovládnych organizácií sa pokračovalo formou návštev väzenských zariadení, počas ktorých im bol umožnený aj bezprostredný kontakt s odsúdenými osobami. Navštívené boli Nemocnica pre obvinených a odsúdených v Trenčíne, Nápravno-výchovný ústav v Ilave a Nitre - Chrenovej, Ústav na výkon väzby v Nitre a Stredná škola ZVJS SR a stredisko odbornej prípravy v Nitre. Okrem toho bola v roku 1999 poskytnutá aj odborná konzultácia pri riešení konkrétneho problému s ktorým sa na mimovládnu organizáciu obrátila odsúdená osoba.

179. Z organizačného usporiadania Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže SR vyplýva, že generálny riaditeľ tohto útvaru disponuje služobným úsekom Inšpekcie GR ZVJS SR, povereným o.i. sledovaním a preverovaním žiadostí, podnetov a sťažností osôb vo výkone trestu odňatia slobody, prípadne sťažností, podnetov a žiadostí, súvisiacich s výkonom väzby. Jednou z činností realizovaných touto inštitúciou, je i preverovanie sťažností, týkajúcich sa foriem a metód zaobchádzania s osobami, ktorých sloboda bola z určitých dôvodov obmedzená, zo strany väzenského personálu. Podľa dostupných štatistík, štátne orgány SR neevídujú žiadny prípad individuálnej sťažnosti, ktorou by sa občan SR v súlade s článkom 22 Dohovoru obrátil na Výbor proti mučeniu z dôvodu zlého zaobchádzania zo strany orgánov SR.

Článok 7: Zabezpečenie trestného stíhania páchatel'a niektorého z trestných činov uvedených v článku 4

180. Ustanoveniu článku 7 zodpovedá v právnom poriadku SR § 2 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého „prokurátor je povinný stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel; výnimky sú prípustné len podľa zákona alebo podľa vyhlásenej medzinárodnej zmluvy“. Tieto výnimky sa podľa § 10 Trestného poriadku vzťahujú na osoby, ktoré požívajú výsady a imunity podľa zákona alebo podľa medzinárodného práva. Podľa § 163a Trestného poriadku trestné stíhanie pre určité, taxatívne vymenované trestné činy, je možné začať a v začatom trestnom stíhaní pokračovať len so súhlasom poškodeného; napr. trestný čin ohovárania, ohrozovania pohlavnou chorobou, vydierania a. i. Na základe uvedeného, ak príslušný orgán Slovenskej republiky rozhodne, že páchatel' určitého trestného činu, ktorého vydanie požaduje iný štát, vydaný nebude a ide o čin podľa právneho poriadku SR trestný, vyšetrovateľ alebo vyhľadávací orgán začne stíhanie v súlade s Trestným poriadkom SR.

181. V súlade s čl. 7 ods. 3 Dohovoru, právny poriadok SR zaručuje každej osobe, proti ktorej sa začalo konanie, slušné zaobchádzanie na všetkých stupňoch konania. Základný rámec je daný Ústavou, ktorá v článku 46 ustanovuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. V konaní pred týmito orgánmi sú si všetci účastníci rovní.

Článok 8: Vydávanie páchatel'ov trestných činov

182. Slovenská republika je v dôsledku sukcesie zmluvnou stranou Európskeho dohovoru o vydávaní (dojednaného dňa 13. decembra 1957), ktorý bol v mene bývalej ČSFR podpísaný dňa 13. februára 1992 v Štrasburgu. Text Dohovoru bol publikovaný v Zbierke zákonov SR pod číslom 549/1992. Slovenská republika je viazaná tiež dvomi dodatkovými protokolmi k tomuto Dohovoru: Dodatkový protokol k Európskemu dohovoru o vydávaní z 15. októbra 1975 (text publikovaný v Zbierke zákonov SR pod č. 10/1997 Z.z.) a Druhého dodatkového protokolu k Európskemu dohovoru o vydávaní z 17. marca 1978 (text publikovaný v Zbierke zákonov SR pod č. 11/1997 Z.z.). Okrem uvedeného Dohovoru a jeho dodatkových protokolov je Slovenská republika viazaná tiež celým radom dvojstranných zmlúv upravujúcich otázky vydávania, ktoré majú v zmysle § 375 ods. 1 Trestného poriadku prednosť pred ustanoveniami 24. hlavy. K vydávaniu páchatel'ov trestných činov môže dôjsť i na základe žiadosti medzinárodného súdu zriadeného medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, alebo rozhodnutím medzinárodnej organizácie, ktoré je pre Slovenskú republiku záväzné.

183. V súlade s článkom 1 uvedeného dokumentu sa Slovenská republika zaviazala vydávať všetky osoby, proti ktorým vedú príslušné orgány dožadujúcej strany trestné stíhanie pre trestný čin alebo ktoré tieto orgány vyžadujú na výkon trestu alebo ochranného opatrenia.

184. Vydanie osoby, ktorá sa nachádza na území Slovenskej republiky, do cudziny, upravuje XXIV. hlava Trestného poriadku SR, § 379 až § 383. V prípade, že sa na prokurátora obráti cudzí štát so žiadosťou o vydanie alebo ak sa dozvie o trestnom čine, pre ktorý by cudzí štát mohol žiadať vydanie, vykoná predbežné vyšetrenie. Účelom predbežného vyšetrenia je zistiť, či sú dané podmienky pre vydanie, najmä, či ide o čin trestný podľa práva oboch štátov, pre ktorý je vydanie prípustné a ktorého trestnosť nezanikla. Pri predbežnom vyšetrení teda prokurátor, a podobne súd pri rozhodovaní o prípustnosti vydania nerieši otázku, či osoba, o ktorej vydanie ide, je vinná z uvedeného trestného činu. Skutok však musí byť objasnený natoľko, aby ho bolo možné subsumovať pod určité ustanovenie platného slovenského Trestného zákona. Po skončení predbežného vyšetrenia súd na návrh prokurátora rozhodne, či je vydanie prípustné.

185. V prípade, že osoba, o ktorej vydanie ide, s vydaním súhlasí, možno uskutočniť tzv. skrátené vydávacie konanie, upravené v § 379a Trestného poriadku. Ak osoba, o ktorej vydanie ide, vyjadrí počas predbežného vyšetrovania súhlas s vydaním, po skončení predbežného vyšetrovania predloží prokurátor vec ministerstvu spravodlivosti s návrhom na rozhodnutie. Osoba, o ktorej vydanie ide, môže svoj súhlas s vydaním až do rozhodnutia ministra kedykoľvek odvolať a v takom prípade sa vec predloží na rozhodnutie súdu.

186. Na žiadosť orgánov cudzieho štátu môže prokurátor vykonávajúci predbežné vyšetrovanie, dať policajným orgánom príkaz na zadržanie osoby, o ktorej vydanie ide, pričom nie je viazaný dôvodmi väzby, uvedenými v § 67 Trestného poriadku SR. Ak prokurátor do 24 hodín od zadržania takto zadržanú osobu neprepustí na slobodu, podá v tejto lehote súdu návrh na jej vzatie do predbežnej väzby. Zadržaním osoby nenastávajú účinky začatia trestného stíhania podľa § 160 ods. 1 Trestného poriadku. V lehote do 24 hodín od dodania zadržaného súd rozhodne o návrhu prokurátora na vzatie zadržanej osoby do predbežnej väzby, inak musí byť prepustená na slobodu. Predbežná väzba nesmie byť dlhšia ako 40 dní. Uvedená lehota je stanovená priamo článkom 16 Európskeho dohovoru o vydávaní, ktorým je Slovenská republika viazaná (oznámenie č. 549/1992 Zb.).

187. V súlade s týmto medzinárodnoprávnym dokumentom, vydanie nebude povolené, pokiaľ trestný čin, pre ktorý sa o vydanie žiada, považuje Slovenská republika, ako dožiadaná strana, za politický trestný čin alebo za čin, ktorý s politickým trestným činom súvisí. Rovnako sa postupuje i v prípade, ak má dožiadaná strana vážne dôvody domnievať sa, že žiadosť o vydanie bola podaná za účelom stíhať alebo potrestať túto osobu z dôvodov jej rasy, náboženstva, národnosti alebo politických názorov (článok 3 Dohovoru). Podobne pokiaľ možno podľa právneho poriadku dožadujúcej strany za dotknutý trestný čin uložiť trest smrti, vydanie páchatel'a bude zo strany Slovenskej republiky odmietnuté, pretože právny poriadok SR trest smrti nepripúšťa.

188. Vydanie páchatel'a trestného činu do cudziny povoľuje minister spravodlivosti, avšak len za predpokladu, že súd rozhodol, že vydanie je prípustné. Ak súd rozhodne, že páchatel' z určitých dôvodov do cudziny vydaný nebude a ide o čin podľa právneho poriadku SR trestný, vyšetrovateľ alebo vyhľadávací orgán začne trestné stíhanie podľa Trestného poriadku SR, čím sa zakladá právomoc slovenských súdnych orgánov. Ak je na podklade zistených skutočností dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin bol spáchaný určitou osobou, vyšetrovateľ vydá bez meškania uznesenie o vznesení obvinenia a táto osoba je stíhaná ako obvinený. Uložený trest však nesmie byť prísnejší, než aký ustanovuje zákon štátu, na území ktorého bol čin spáchaný.

189. počet vydaní do cudziny:

<i>dožadujúca krajina</i>	<i>r. 1994</i>	<i>r. 1995</i>	<i>r. 1996</i>	<i>r. 1997</i>	<i>r. 1998</i>
Česká republika	3	8	12	8	16
Rakúsko	2	7	6	5	4
ZRJ	-	1	-	-	3
Maďarsko	-	-	-	-	3
SRN	3	5	1	2	2
Rumunsko	-	-	-	-	1
Taliansko	-	1	-	-	1
Ruská federácia	-	-	-	1	-
Ukrajina	-	-	2	-	-
Švajčiarsko	1	-	1	-	-
Poľsko	-	1	-	-	-
Španielsko	1	-	-	-	-
Chorvátsko	1	-	-	-	-

Zdroj: Generálna prokuratúra SR

190. Extradícia sa spravuje určitými zásadami (zásada neprípustnosti vydať vlastného občana cudziemu štátu, zásada reciprocity, obojstrannej trestnosti, prípustnosti extradície len na žiadosť cudzieho štátu, zásada neprípustnosti extradície, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by takejto osobe na území iného štátu hrozilo nebezpečenstvo mučenia, alebo iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania a zásada špeciality).

191. V prípade, že sa osoba obvinená zo spáchania trestného činu zdržiava v cudzine, vydá predseda senátu proti nemu zatýkací rozkaz a na jeho podklade požiada ministerstvo spravodlivosti o ďalšie opatrenia. V prípravnom konaní tak urobí na návrh prokurátora. Obvineného, ktorého cudzí štát vydal, prevezmú policajné orgány a bez odkladu ho odovzdajú predsedovi senátu, ktorý vydal zatýkací rozkaz. Ak nejde o vydanie na výkon trestu, predseda senátu je povinný obvineného do 24 hodín vylúchnuť a rozhodnúť o väzbe. Ak bol obvinený vydaný cudzím štátom s výhradou, tzn. ak viaže svoj súhlas s vydaním na splnenie určitých podmienok, tejto sa musí vyhovieť. Obvinený môže byť stíhaný len pre tie trestné činy, pre ktoré bol vydaný, okrem prípadu, že bol daný dodatočný súhlas na trestné stíhanie pre ďalšie trestné činy.

192. počet vyžiadaní z cudziny zo strany Slovenskej republiky:

<i>dožiadaná krajina</i>	<i>r. 1994</i>	<i>r. 1995</i>	<i>r. 1996</i>	<i>r. 1997</i>	<i>r. 1998</i>
Česká republika	3	8	9	12	17
Taliansko	-	-	-	1	2
Švajčiarsko	1	-	-	-	2
SRN	3	1	1	3	1
Maďarsko	-	-	-	-	1

Grécko	-	-	-	-	1
USA	-	1	3	-	1
Španielsko	1	1	-	1	-
ZRJ	-	-	-	1	1
Švédsko	-	-	2	-	-
Portugalsko	-	-	2	-	-
Brazília	-	-	1	-	-
Rakúsko	2	1	1	-	-
Monako	-	-	1	-	-
Kanada	-	1	-	-	-
Francúzsko	-	1	-	-	-
Chorvátsko	1	-	-	-	-

Zdroj: Generálna prokuratúra SR

Článok 9: Vzájomná pomoc v trestných veciach

193. Súčasťou právneho poriadku SR je Európsky dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach (dojednaný dňa 20. apríla 1959), publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 550/1992 Zb. Slovenská republika je tiež zmluvnou stranou Dodatočného protokolu k tomuto Dohovoru, ktorý bol dojednaný dňa 17. marca 1978 (publikovaný pod č. 12/1997 Z.z.) Okrem uvedených dokumentov je Slovenská republika viazaná celým radom dvojstranných medzinárodných zmlúv. Spoluprácu Slovenskej republiky s inými štátmi upravuje 24. hlava Trestného poriadku SR - „Právny styk s cudzinou“, ustanovenia ktorej sa použijú vtedy, ak vyhlásená medzinárodná zmluva neustanovuje iný postup. Právny styk s cudzinou zahŕňa extradičné konanie, odovzdanie trestného stíhania alebo trestnej veci do cudziny, prevzatie trestného stíhania alebo trestnej veci z cudziny, poskytovanie alebo žiadanie právnej pomoci v trestných veciach vykonávaním procesných úkonov, vrátane doručovania písomností, prevzatie páchatel'a z cudziny do Slovenskej republiky na výkon trestu uloženého v cudzine a naopak na základe medzinárodnej dohody alebo dohovoru a pod.

Prevzatie obvinenej osoby z cudziny

194. Za účelom vykonania procesného úkonu na území Slovenskej republiky alebo na účely konfrontácie za účasti osoby alebo svedka, ak sa táto osoba nachádza v cudzine, možno rozhodnúť, že táto osoba bude dočasne odovzdaná na územie Slovenskej republiky. V takom prípade sudca a v prípravnom konaní prokurátor môže rozhodnúť o jej umiestnení vo väzbe, ktorá začína dňom prevzatia takejto osoby. Osobu, ktorú cudzí štát dočasne odovzdal, prevezmú orgány Zboru väzenskej a justičnej stráže. Táto osoba je vrátená odovzdávajúcemu štátu po vykonaní potrebných procesných úkonov, najneskôr však v lehote, ktorú cudzí štát určil. Právnu úpravu uvedeného úkonu upravuje § 383d Trestného poriadku.

Odovzdanie obvineného do cudziny

195. Na žiadosť cudzieho štátu možno obvineného cudzinca alebo obvinenú osobu bez štátnej príslušnosti, nachádzajúcu sa vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody, dočasne odovzdať na územie cudzieho štátu za účelom vykonania svedeckej výpovede alebo konfrontácie (§ 383e Trestného poriadku). Takúto osobu možno odovzdať len za podmienky, že obvinená osoba s tým súhlasí, jej neprítomnosťou sa účel väzby alebo účel vykonávaného trestu nezmení a dočasné odovzdanie neprímerane nepredĺži trvanie väzby alebo výkon trestu odňatia slobody, vykonávaného na území Slovenskej republiky. Orgán, ktorý rozhodol o dočasnom odovzdaní, súčasne určí primeranú lehotu, v ktorej musí byť táto osoba vrátená na územie Slovenskej republiky, pričom táto lehota nesmie byť dlhšia ako 30 dní. Odovzdaná osoba musí na území cudzieho štátu zostať vo väzbe. To isté platí i pre prípad, ak je taká osoba eskortovaná cez územie tretieho štátu. Doba strávená vo väzbe v cudzine sa nezapočítava do doby trvania väzby, započíta sa však do výkonu trestu odňatia slobody, vykonávaného na území Slovenskej republiky.

Dožiadanie

196. Na žiadosť orgánu cudzieho štátu sa na účely zabezpečenia dôkazu v trestnom konaní prebiehajúcim na území cudzieho štátu môže vykonať domová alebo osobná prehliadka, zaistenie veci alebo iný procesný úkon právnej pomoci. Za podmienok stanovených medzinárodnou zmluvou ktorou je Slovenská republika viazaná, môže súd na základe žiadosti cudzieho orgánu rozhodnúť o predbežnom zaistení majetku alebo časti majetku osoby, proti ktorej sa v cudzine vedie trestné stíhanie. pri odovzdávaní zaistenej veci príslušný orgán požiada cudzí štát o jej vrátenie. Tohoto práva sa však môže výslovne vzdať.

Článok 10: Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných materiálov

197. V súlade s čl. 10 Dohovoru, Slovenská republika zaradila do programu prípravy všetkých osôb, ktoré môžu mať do činenia s väzbou, výsluchom alebo zaobchádzaním s osobami podrobenými akejkoľvek forme zadržania, väzby alebo uväznenia, učebné materiály a informácie, týkajúce sa zákazu mučenia.

Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných materiálov príslušníkov Policajného zboru

198. Ako už bolo uvedené, základným právnym predpisom upravujúcim činnosť Policajného zboru je zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore. Policajný zbor sa vo svojej činnosti riadi ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi a ostatnými

všeobecne záväznými právnymi predpismi (§ 1). Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do práv a slobôd neprekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Podľa zákona č. 73/1998 Z.z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže SR a Železničnej polície, policajt je povinný konať tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví.

199. V rámci plnenia úloh stanovených zákonom č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore, ako aj inými právnymi predpismi upravujúcimi jeho činnosť, služobné orgány Policajného zboru venujú náležitú pozornosť odbornej príprave poslucháčov stredných odborných škôl Policajného zboru, Akadémie Policajného zboru, ako aj praktickej činnosti príslušníkov tohto ozbrojeného bezpečnostného zboru na úseku problematiky dodržiavania ľudských práv.

200. Vo vyučovacom procese na školách rezortu Ministerstva vnútra SR sa v plnom rozsahu odzrkadľuje Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Ustanovenia tohto medzinárodno-právneho dokumentu sú premietnuté do učebných osnov odborného predmetu Trestného práva, v súlade s ktorým je možné postihnúť nedodržanie zákonom stanoveného postupu zo strany orgánov činných v trestnom konaní. Sankcie za protiprávne konanie policajtov stanovuje i zákon č. 73/1998 Z.z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže SR a Železničnej polície.

201. V predmete „Etika a psychológia policajnej práce“ je Dohovor aplikovaný v niekoľkých tematických celkoch:

- Etické normy policajnej práce
- Uplatňovanie morálnych vlastností policajta na pracovisku a v súkromí
- Osobnosť riadiaceho pracovníka a etické aspekty riadenia
- Etické aspekty komunikácie
- Zvládnutie záťažových situácií v konkrétnych oblastiach policajnej práce

202. V ďalšej praxi policajtov, Akadémie Policajného zboru za podpory Prezídia policajného zboru organizuje prednášky a semináre, týkajúce sa problematiky ľudských práv. V súlade s ustanoveniami Dohovoru, Odbor vzdelávania a psychológie Sekcie personálnych a sociálnych činností Ministerstva vnútra SR v r. 1995 vypracoval *Etický kódex príslušníka Policajného zboru*, ktorý, ako základné východisko, napomáha pri výchove príslušníkov tohto orgánu k dodržiavaniu zákonov a ustanovení Dohovoru.

203. V rámci kontrolnej činnosti priameho výkonu služby sa venuje pozornosť dodržiavaniu ustanovení zákona o Policajnom zbore, vrátane znalostí, podmienok a spôsobu použitia donucovacích prostriedkov, teda vedomostí, ktoré policajti nadobudli počas štúdia na rezortných odborných školách Policajného zboru. Uvedená kontrolná činnosť po úseku jednotlivých policajných služieb je zapracovaná v plánovacích dokumentoch útvarov Policajného zboru, hlavne po línii poriadkovej polície. Odbor poriadkovej polície Prezídia Policajného zboru venuje zvýšenú pozornosť obvodným oddeleniam, ktorých príslušníci sú ako prví v styku s občanmi a páchatelmi rôznej trestnej činnosti.

204. Ministerstvo vnútra SR a Policajný zbor venuje problematike rešpektovania ľudských práv v podmienkach práce Policajného zboru náležitú pozornosť, pričom za posledné obdobie došlo k podstatnému skvalitneniu práce tak na úseku legislatívnom, ako i na úseku materiálno-technickom a vzdelávacom.

Zahrnutie informácií o zákaze mučenia v rámci Armády SR

205. Poslucháčom vojenských akadémií Slovenskej republiky je prednášaná tematika medzinárodného vojenského a humanitného práva. Pre vojakov odchádzajúcich plniť úlohy do medzinárodných mierových misií bola zriadená Výcviková základňa mierových síl v Nitre, kde sú cvičení pre riadny výkon povinností v medzinárodných mierových misiách.

206. V rámci výučby poslucháči získavajú teoretické i praktické poznatky, týkajúce sa zaobchádzania s „combatantami“, vojenskými zajatcami a s civilným obyvateľstvom protivníka počas ozbrojených konfliktov. V celom procese výučby je zdôrazňovaná myšlienka, že mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie týchto osôb je zakázané. Prípady porušenia tejto povinnosti sú postihované v súlade s ustanoveniami Trestného zákona, ktorý postihuje trestný čin používania zakázaného bojového prostriedku a nedovoleného vedenia boja (§ 262), vojnovéj krutosti (§ 263), perzekúcie obyvateľstva (§ 263a) a trestný čin plienenia v priestore vojnových operácií (§ 264). Právna úprava uvedených trestných činov vychádza najmä z medzinárodných dohovorov, upravujúcich spôsob vedenia boja.

207. V podmienkach Armády SR sa článok 10 Dohovoru dotýka tiež pracovníkov Vojenského nápravného útvaru, Dozorných orgánov, Poriadkových hliadok, Vojenskej polície ako aj všetkých veliteľov a nadriadených pracovníkov, ktorí sú povinní dbať na to, aby ich podriadení poznali svoje práva a povinnosti (napr. vojenský veliteľia musia v zmysle *Základného poriadku* vykonávať preskúšanie strážnych).

208. Pracovníci vojenského nápravného útvaru sú oboznamovaní s Výnosom Ministerstva obrany SR č. 322/1993 Z.z.; 14522, ktorým sa vydáva *Poriadok výkonu*

trestu odňatia slobody vo vojenskom nápravnom útvare. Uvedený právny predpis je základnou právnou normou vo vzťahu personálu ústavu k tu umiestneným osobám.

209. Pracovníci Armády SR sú zadeľovaní do výučby tzv. „*Vlasteneckej a etickej výchovy*“, ako špecifickej formy vzdelávania. Konkrétne témy na príslušný rok sú stanovované nadriadenými zložkami, pričom tematický plán zahŕňa i právnú problematiku. Okrem uvedeného je každý riadiaci pracovník povinný poznať právne normy vzťahujúce sa k jeho kompetenciám a v tomto zmysle poučiť i svojich podriadených pracovníkov.

Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných osnov príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže SR

210. S odbornou prípravou personálu Zboru väzenskej a justičnej stráže SR v oblasti dodržiavania ľudských práv sa začína už na základnom stupni riadenia - na oddeleniach ústavov ZVJS SR, pričom táto príprava končí široko koncipovanou prípravou detailne rozpracovanou v aktualizovanej *Koncepcii vzdelávania príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky.*

211. Poslucháč už pri absolvovaní kurzu základného odborného vzdelávania počas skúšobnej doby absolvuje cyklus prednášok orientovaných na zaobchádzanie s väzňami (v rozsahu 12 hod.), na teoretické základy sociálnej komunikácie (v rozsahu 2 hod.) a na praktický nácvik základných komunikatívnych zručností (v rozsahu 22 hod.). V rámci praktickej prípravy na výkon služby vykonávanej v priebehu skúšobnej doby v materskom ústave sa príslušníci väzenského personálu zdokonaľujú v základoch komunikatívnych zručností pod vedením určených inštruktorov. Počas ďalšej služobnej činnosti sú nadobudnuté poznatky rozširované a zdokonaľované v rámci komunitných stretnutí vychovávateľov s odsúdenými, ktorých sa zúčastňujú aj služobne mladí príslušníci ZVJS SR. Otázke dodržiavania ľudských práv je venovaná patričná pozornosť i v rámci odborno-zdokonaľovacích školení a počas pracovných porád jednotlivých úsekov služobných činností zabezpečujúcich výkon služby s odsúdenými a obvinenými.

212. V rámci predmetu „*Riadenie a organizácia väzenstva*“ v kurze základného odborného vzdelávania a predmetu „*Väzenské organizácie a zahraničné systémy*“ v špecializovanom odbornom vzdelávaní, sú príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže SR oboznamovaní s aktivitami medzinárodných väzenských organizácií, vrátane problematiky Európskeho dohovoru CPT. V rámci týchto predmetov je riešená problematika ľudských práv - ilustrovaná je konkrétnymi aktivitami celosvetového nezávislého hnutia Amnesty International, ako aj o aktivitách Medzinárodnej organizácie pre reformu väzenstva (Penal Reform International). V učebných osnovách k problematike dodržiavania ľudských práv

je využívaný obsah skrípt vydaných „Kráľovskou univerzitou“ v Londýne a obsah publikácie vydanej Radou Európy „Human Rights in Prison“.

213. Osobitná pozornosť je venovaná formám a metódam zaobchádzania väzenského personálu so zadržanými a väznenými osobami. Aktivity prebiehajúce v nápravno-výchovných ústavoch sú organizované tak, aby ich realizáciou nebol žiadnym spôsobom marený účel väzby, resp. výkonu trestu odňatia slobody. Ako jednoznačný prínos možno hodnotiť asistenciu duchovnej služby pri zaobchádzaní s väznenými osobami, najmä v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti. Podľa poznatkov z jednotlivých nápravno-výchovných ústavov však pretrvávajú problémy súvisiace s nezáujmom väzňov o pastoračnú činnosť, resp. s prejavmi negatívneho postoja niektorých väznených osôb k uvedeným aktivitám.

214. Realizácia tohto prístupu sa priaznivo odrazila i pri riešení sťažností, podnetov a oznámení zo strany väznených osôb príp. ich rodinných príslušníkov, týkajúcich sa foriem a metód zaobchádzania s týmito osobami. Slovenská republika, ako zmluvná strana Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, uznáva právo svojich občanov obracať sa na Výbor proti mučeniu so sťažnosťami v prípade, že tieto osoby namietajú porušenie svojich práv garantovaných zákonom a týmto Dohovorom.

Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných osnov zdravotníckych pracovníkov a pracovníkov špeciálnych výchovných zariadení

215. Povinnosti osôb, poskytujúcich zdravotnú starostlivosť, upravuje zákon NR SR č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti. Ako je ustanovené v § 6, pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti má osoba voči zdravotníckym a iným odborným pracovníkom právo na rešpektovanie svojej telesnej a psychickej integrity (ods. 2 písm. a) a na zmiernenie utrpenia v súlade so súčasným stavom lekárskeho a biomedicínskeho vied, na humánnu starostlivosť a na etický a dôstojný prístup zdravotníckych pracovníkov a iných osôb pracujúcich v zdravotníctve.

216. Učebné materiály a informácie pre zdravotníckych pracovníkov obsahujú odporúčania uprednostňovať metódy, ktoré pacientom nespôsobujú bolesť. Všetci lekári zároveň podstupujú už pri nástupe na lekársku fakultu „Hippokratov sľub“, ktorým sa zaväzujú „nikdy neškodiť“, pričom tento sľub možno považovať za všeobecnú inštrukciu pre všetkých lekárov

217. V špeciálnych zariadeniach v súčasnosti stále pretrvávajú problémy s nedostatkom odborného personálu, najmä pri obsadzovaní funkcií liečebných pedagógov a psychológov. Kapacitne sú tieto zariadenia plne vyťažené, do

popredia sa preto dostáva potreba vytvárania nových zariadení, najmä reedukačných detských domovov. Pretrvávajúcim problémom je i nevhodná lokalizácia zariadení, ktorá neumožňuje v dostatočnej miere sociálnu integráciu detí a mladistvých umiestnených v týchto zariadeniach. Všetky zariadenia majú celorepublikovú pôsobnosť a sú nerovnomerne rozložené.

218. Odborné vzdelávanie pedagogických pracovníkov a psychológov v špecializovaných zariadeniach Ministerstva školstva SR je zabezpečované prostredníctvom metodických centier (špecializované kvalifikačné štúdium podľa vyhlášky Ministerstva školstva SR č. 42/1996 Z.z. o ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov) alebo pedagogických fakúlt (rozširujúce štúdium špeciálnej pedagogiky). V súčasnom období je v štádiu schvaľovania nový projekt špecializačného inovačného štúdia „Výcvik v skupinovej psychoterapii a kolektívnej práci s mládežou“, ktorý bude realizovať MC Banská Bystrica v spolupráci s Pedagogickou fakultou UK v Bratislave.

219. Ďalším krokom, týkajúcim sa všetkých špeciálnych výchovných zariadení, je projekt „*Výchova detí a mládeže v náhradnej výchove k ľudským a občianskym právam*“, schválený uznesením vlády SR č. 97 zo dňa 4. februára 1997, ktorý smeruje k výchove detí, umiestnených v náhradnej výchove, k ľudským a politickým právam.

Zahrnutie informácií o zákaze mučenia do učebných osnov na školách

220. Ministerstvo školstva SR zaradilo do učebných plánov základných a stredných škôl predmet etická výchova, ktorý je alternatívnym predmetom k predmetu náboženská výchova. Cieľom oboch predmetov je, okrem iného, rozvíjať u žiakov akceptáciu iných osôb, spoluprácu s nimi, ako aj prosociálne hodnoty a súvisiace správanie. Uvedenému cieľu sú podriadené osnovy, ktoré krok za krokom, s použitím zážitkových psychologických a pedagogických metód, vedú žiakov a študentov k stotožneniu sa s týmito postojmi a ich následnej aplikácii v konkrétnych oblastiach životných činností. Podstatnými zložkami etickej výchovy sú dialógový a partnerský vzťah. Pozitívny výchovný efekt prináša aj ekologická výchova, ktorá je rozdelená do viacerých vyučovacích predmetov, a v mimoškolskom čase sa realizuje prostredníctvom ekologických hnutí (Strom života a i.).

221. Niektoré témy týkajúce sa ľudských práv a výchovy k občianstvu sú zahrnuté do predmetov Občianska výchova a Náuka o spoločnosti. Z hľadiska celkového zamerania, ako aj po obsahovej stránke, ide o nový prvok vo výchove a vzdelávaní, preto sa táto oblasť realizuje aj formou viacerých projektov - na Univerzite Komenského v Bratislave bola vytvorená Katedra pre ľudské práva, ktorá sa zameriava na rekvalifikáciu učiteľov stredných škôl v oblasti ľudských práv, ďalší projekt nazvaný "*Ľudské práva v škole*" je určený učiteľom základných a

stredných škôl a zameraný na sprostredkovanie základných informácií o metódach vyučovania ľudských práv, s podporou UNESCO sa realizuje projekt "Youth for tolerance", ktorý sa zameriava na mládež všetkých typov škôl. V roku 1994 bola vydaná prvá publikácia ALIEN, ktorá je zameraná na otázky boja s rasizmom a intoleranciou a je určená predovšetkým mládeži. V kontexte Roku 1995 - Medzinárodného roku tolerancie - bol spracovaný Kalendár podujatí Rady mládeže Slovenska, Centra medzinárodných výmen detí a mládeže i ostatných mládežníckych subjektov.

Článok 11: Pravidlá, metódy, inštrukcie a prax výsluchu

222. Podľa § 9 ods. 3 zákona NR SR č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore, služobným zákrokom príslušníka Policajného zboru je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby. Pri jeho vykonávaní je policajt povinný dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby proti ktorej zásah smeruje a nepripustiť, aby v súvislosti s touto činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby zásah do práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie sledovaného účelu. Policajt je súčasne povinný túto osobu, hneď, ako je to možné, poučiť o jej právach.

223. Postup policajného orgánu oprávneného vykonávať trestné konanie je upravený tiež v § 2 ods. 4 Trestného poriadku SR, ktorý stanovuje povinnosť orgánov činných v trestnom konaní „*dôsledne zachovávať občianske práva zaručené ústavou*“. Podľa § 158 ods. 4,6 Trestného poriadku, policajný orgán vykoná výsluch svedka len vtedy, ak sa jedná o neodkladný alebo neopakovateľný úkon. Pri tomto úkone sa riadi relevantnými ustanoveniami Trestného poriadku SR, zákonom o Policajnom zbore, zákonom Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a ustanoveniami Nariadenia ministra vnútra SR č. 66/1994, ktorým sa upravuje postup orgánov Policajného zboru v trestnom konaní.

224. Podľa § 17 zákona o Policajnom zbore je policajt oprávnený „požadovať vysvetlenie od osoby, ktorá môže prispieť k objasneniu skutočností dôležitých pre objasnenie trestného činu alebo priestupku“. Pritom je povinný riadiť sa ústavou, ústavnými zákonmi a inými všeobecne záväznými právnymi predpismi.

225. Policajt je oprávnený v zmysle čl. 16 Nariadenia ministerstva vnútra SR č. 66/1994 požadovať vysvetlenie na preverenie oznámení o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin. O obsahu vysvetlenia spíše úradný záznam. Policajný orgán je oprávnený vykonať tiež úkony uložené vyšetrovateľom, ktoré sú potrebné na objasnenie veci alebo zistenie páchatel'a. O každom úkone trestného konania policajt spíše zápisnicu v zmysle § 55 Trestného poriadku, ktorý zároveň uvádza všeobecné podmienky jej obsahu. Zápisnicu

podpisuje zapisovateľ, alebo tzv. nezúčastnená osoba, ktorá svojim podpisom garantuje, že úkon bol vykonaný v súlade so zákonom.

226. Taktický postup policajného orgánu pri výsluchu osoby, spisovaní zápisnice a úradného záznamu nie je v Slovenskej republike inštitucionálne upravený. Vychádza z odporúčaní kriminalistickej taktiky, ktorá rozpracúva postup pri jednotlivých úkonoch trestného konania.

227. Vyšetrovatelia PZ sú pri vykonávaní procesných úkonov viazaní najmä trestným poriadkom, pričom zo základných zásad trestného konania vychádzajú interné predpisy upravujúce postup pri výsluchu. Ide najmä o Inštrukciu pre vyšetrovateľov Policajného zboru, ktorej ustanovenia reflektujú všetky relevantné právne predpisy, dotýkajúce sa postupu policajných orgánov v trestnom konaní.

228. Trestné činy policajtov sleduje Sekcia vyšetrovania a kriminalisticko - expertíznych činností Policajného zboru Ministerstva vnútra SR. Zo štatistiky tejto trestnej činnosti vyplýva, že za 1. polrok 1999 bolo za trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa stíhaných 33 policajtov, z uvedeného počtu 12 za nevhodné chovanie pri výsluchu (najmä vynucovanie si priznania vypočúvaného, že spáchal trestný čin, zo spáchania ktorého je podozrivý). Vynucovanie priznania sa uskutočňuje formou fyzického (najčastejšie) alebo psychického (sporadicky) násilia. V prípadoch, ktoré boli dostatočne zadokumentované, bolo vznesené obvinenie pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa a v 5 veciach bola vec ukončená návrhom na podanie obžaloby.

229. V roku 1999 bolo na Sekcii kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR zaznamenaných celkovo 267 podozrení zo zneužitia právomoci verejného činiteľa pri dokumentovaní trestnej činnosti.

Článok 12: Vykonanie urýchleného a nestranného vyšetrovania

230. Na preverenie oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin, je podľa § 158 Trestného poriadku príslušný prokurátor, vyšetrovateľ a policajný orgán, ktorým sa rozumie poverený orgán Policajného zboru podľa § 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z.z.. Policajné orgány sú povinné urobiť všetky potrebné opatrenia na odhalenie trestných činov a zistenie ich páchatel'ov. Policajný orgán je povinný robiť aj opatrenia nevyhnutné na predchádzanie trestnej činnosti. Pre všetky orgány činné v trestnom konaní teda platí zásada oficiality, tzn. tieto orgány sú povinné vykonať všetky úkony trestného konania z úradnej povinnosti.

231. Podrobnú úpravu postupu orgánov Policajného zboru v trestnom konaní obsahuje Nariadenie ministra vnútra SR č. 66/1994.

232. Zákon NR SR č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti ukladá v § 14, ods. 6 zdravotníckym zariadeniam povinnosť bezodkladne oznamovať prokurátorovi, vyšetrovateľovi alebo policajnému orgánu nasledovné skutočnosti:

- a) dokonané samovraždy, samovražedné pokusy, keď je závažné podozrenie, že na poškodení zdravia alebo smrti mohla mať účasť iná osoba
- b) prijatie chorého, ktorého totožnosť nemožno zistiť alebo ktorý je zranený strelnou alebo inou zbraňou
- c) podozrenie na týranie alebo zneužívanie dieťaťa alebo inej osoby, ktorá nie je spôsobilá na právne úkony alebo ktorej spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená. Uvedený zákon tak zaväzuje zdravotníckych pracovníkov k spolupráci pri ochrane ľudských práv s ostatnými vecne zainteresovanými rezortami a ústrednými orgánmi štátnej správy.

Článok 13: Právo podať sťažnosť príslušným orgánom Slovenskej republiky

233. Postup pri podávaní, prijímaní, evidovaní, vybavovaní a kontrole vybavovania sťažností fyzických a právnických osôb upravuje zákon NR SR č. 152/1998 Z.z. o sťažnostiach, do ustanovení ktorého je premietnutý článok 13 Dohovoru.

234. Sťažnosťou sa podľa právneho poriadku Slovenskej republiky rozumie podanie fyzickej alebo právnickej osoby, ktorým sa domáha ochrany svojich práv alebo právom chránených záujmov v prípade, že došlo k ich porušeniu alebo ohrozeniu činnosťou alebo nečinnosťou orgánu verejnej správy. Sťažnosťou možno tiež upozorniť na konkrétne nedostatky, najmä na porušenie právnych predpisov, ktorých odstránenie si vyžaduje zásah orgánu verejnej správy (§ 3 zákona o sťažnostiach).

235. Sťažnosti sú povinné prijímať všetky orgány verejnej správy. Na vybavenie sťažnosti je príslušný vedúci orgánu verejnej správy. Ak sťažnosť smeruje proti vedúcemu tohoto orgánu, vybavuje ju najbližší nadriadený orgán. Sťažnosť nesmie vybavovať ani prešetrovať osoba, proti ktorej sťažnosť smeruje, ani osoba, ktorá je tejto osobe podriadená. Príslušný orgán verejnej správy je povinný sťažnosť prešetriť a vybaviť do 30 dní odo dňa, keď mu bola sťažnosť doručená. Výsledok prešetrenia sťažnosti sa oznamuje sťažovateľovi písomne. Spôsob prešetrenia sťažnosti sa riadi internými predpismi jednotlivých orgánov verejnej správy.

236. V súlade s § 6 zákona o sťažnostiach, podanie sťažnosti sa nesmie stať podnetom alebo dôvodom na vyvodzovanie dôsledkov, ktoré by sťažovateľovi spôsobili akúkoľvek ujmu.

237. Ak sťažovateľ požiada o utajenie svojej totožnosti alebo ak je jej utajenie v záujme náležitého vybavenia sťažnosti, pri prešetrovaní sa postupuje len na základe jej odpisu, v ktorom sa neuvádzajú údaje umožňujúce identifikáciu sťažovateľa. Každá osoba, ktorá sa zúčastňuje na vybavovaní vecí a ktorej je totožnosť sťažovateľa známa, je povinná o tejto skutočnosti zachovávať mlčanlivosť. Ak sťažovateľ požiadal o utajenie svojej totožnosti, avšak charakter sťažnosti neumožňuje jej prešetrenie bez uvedenia niektorého z údajov o jeho osobe, príslušný orgán je povinný sťažovateľa o tejto skutočnosti bezodkladne upovedomiť. Vo vybavovaní sťažnosti sa pokračuje len v prípade, že sťažovateľ v určenej lehote písomne udelí súhlas s uvedením určitého potrebného údaju o svojej osobe.

238. Sťažnosť, v ktorej sťažovateľ neuvádza svoje meno, priezvisko a adresu, sa považuje za anonymnú sťažnosť. Anonymná sťažnosť sa vybavuje len ak obsahuje konkrétne údaje, nasvedčujúce tomu, že bol porušený určitý právny predpis.

Článok 14: Právo na nápravu a na spravodlivé a primerané odškodnenie

239. Podľa článku 46 Ústavy, každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených osobitným zákonom i na inom orgáne Slovenskej republiky.

240. Právo osoby, ktorá bola vystavená mučeniu, na spravodlivé a primerané odškodnenie upravuje zákon NR SR č. 255/1998 Z.z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi. Tento zákon upravuje finančné odškodňovanie osôb, ktorým bola v dôsledku úmyselných násilných trestných činov spôsobená škoda na zdraví.

241. O odškodnenie môže požiadať poškodený, ktorý je občanom Slovenskej republiky, alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá má na území Slovenskej republiky povolený trvalý pobyt, ak ku škode došlo na území Slovenskej republiky. Odškodnenie sa neposkytuje len v prípadoch, ak bola poškodenému škoda na zdraví plne uhradená inak. Odškodňovanie poskytuje na základe žiadosti poškodeného Ministerstvo spravodlivosti SR.

242. Za poškodeného sa v zmysle zákona č. 255/1998 Z.z. považujú aj pozostalí, ktorým poskytovala alebo bola povinná poskytovať výživu osoba, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť.

243. Právny poriadok SR garantuje v súlade so zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov každej osobe, ktorá sa stala obeťou mučenia poskytnutie komplexnej zdravotnej starostlivosti, vrátane liečiv a zdravotníckych pomôcok.

Každá osoba, ktorej sa zdravotná starostlivosť poskytuje, má právo na ošetrovanie a liečbu podľa druhu a stupňa zdravotného postihnutia. Každé zdravotnícke zariadenie je povinné bez meškania poskytnúť zdravotnú starostlivosť každému, kto sa nachádza v stave vážneho ohrozenia života, v stave s vážnymi príznakmi poruchy zdravia, v šoku alebo bezvedomí a zabezpečiť podľa potreby ďalšiu zdravotnú starostlivosť.

Článok 15: Zabránenie mučenia v procese dokazovania

244. Podľa platného slovenského trestného práva, dôkazným prostriedkom je procesný úkon, pomocou ktorého orgán činný v trestnom konaní získava poznatky dôležité k objasneniu skutočností, ktoré sú predmetom dokazovania.

245. Proces dokazovania upravuje § 89 Trestného poriadku Slovenskej republiky, podľa ktorého za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť k objasneniu veci, najmä výpovede obvineného a svedkov, znalecké posudky, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, ohliadka a iné.

246. Podľa § 89 ods. 4, dôkaz získaný nezákonným donútením alebo hrozbou takého donútenia sa nesmie použiť v konaní s výnimkou prípadu, keď sa použije ako dôkaz proti osobe, ktorá také donútenie alebo hrozbu donútenia použila. Uvedeným zákonodarca v súlade s Dohovorom proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, stanovil neprípustnosť takého dôkazu v trestnom konaní, ktorý bol vykonaný alebo získaný nezákonným spôsobom. Vykonanie výsluchu obvineného za zámerne vytvorených okolností, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú jeho psychiku, napr. jeho výsluch po dlhodobej eskorte alebo vykonávaný dlhú dobu aj v nočných hodinách za aktívnej účasti väčšieho počtu vypočúvajúcich, je nedovoleným nátlakom na obvineného a môže byť preto vážnou chybou výsluchu, ktorý je na základe vyššie uvedeného ako dôkaz absolútne neúčinný.

Článok 16: Opatrenia na zabránenie ďalším činom krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania

247. Právny poriadok SR a jeho praktické uplatňovanie zaručujú, že na území pod jurisdikciou Slovenskej republiky budú plne rešpektované ľudské práva a základné slobody. Ústava, ústavné zákony a ostatné relevantné právne predpisy, vychádzajúce zo základného zákona štátu zaručujú, že žiadna osoba nebude na území Slovenskej republiky vystavená tak mučeniu, ako ani iným formám alebo činom mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Prípady nerešpektovania, resp. porušovania ľudských práv sú postihované ako trestné činy a trestané v súlade s relevantnými ustanoveniami Trestného zákona a Trestného poriadku Slovenskej republiky.

ZÁVER

248. V súlade s Programovým vyhlásením, vláda Slovenskej republiky vníma demokratický právny štát ako štát, ktorý svojím právnym poriadkom, ako aj jeho reálnym uplatnením poskytuje všetkým občanom rovný prístup k právam a slobodám zaručeným Ústavou a ratifikovanými medzinárodnými dohovormi o ľudských právach. Má záujem na vytvorení právneho rámca, ktorý znemožní vytváranie priestoru pre všetky formy mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

249. Základné zákony, dotýkajúce sa zabránenia mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu boli prijaté ešte v rámci bývalej ČSFR a na základe čl. 152 Ústavy zostali platné i v novovzniknutej Slovenskej republike. Vzhľadom na skutočnosť, že väčšina z nich bola prijatá pred rokom 1989, nezodpovedajú v plnej miere novým ekonomickým, sociálnym a politickým zmenám. Na základe uvedeného preto prebehol, resp. prebieha proces novelizácie jednotlivých relevantných právnych predpisov, rešpektujúcich medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky.

250. Na medzinárodnej úrovni bola Slovenská republika vyhodnotená ako krajina s demokratickým štandardom, rešpektujúca svoje záväzky prijaté na pôde univerzálnych i regionálnych medzinárodných organizácií.

251. Hodnotiac súčasný stav právnych a iných opatrení, prijatých na zabránenie mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania možno konštatovať, že v Slovenskej republike je tejto otázke venovaná značná pozornosť, a to tak na úrovni príslušných štátnych orgánov, ako aj zo strany špecializovaných organizácií.